

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना
बाजुरा
District Disaster Management Plan (DDMP), Bajura

जेष्ठ २०७२ – चैत्र २०७६

जिल्ला विकास समितिको कार्यालय
बाजुरा

तयार गरेको मिति
जेष्ठ २०७२

संघिय मामिला तथा स्थानिय विकास मन्त्रालयको सन्देश ।

कृतज्ञता ज्ञापन : स्थानिय विकास अधिकारीको योजना तर्जुमा र यसको कार्यान्वयनबारे आफ्नो भनाइ राख्ने ।

दस्तावेज : जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना बाजुरा, जेष्ठ २०७२

तयारी तथा सर्वाधिकार : जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बाजुरा

सहयोग : युनिसेफ

परामर्श सेवा : सुनिल सन शाक्य, परामर्शदाता विपद् जोखिम न्यूनिकरण

विषय सूची	पेज नं
पृष्ठ कभर	१
संघिय मामिला तथा स्थानिय विकास मन्त्रालयको सन्देश	२
स्थानिय विकास अधिकारीको भनाई	३
प्राविधिक सहयोग	४
विषय सूची	५ -६
बाजुराजिल्ला परिचय	७-९

खण्ड - १ : परिचय

१.१ योजनाको परिकल्पना, ध्येय, लक्ष, उद्देश्य	१०
१.२ योजनाको महत्व	१०-११
१.३ योजनाका सीमा	११
१.४ योजना तर्जुमा प्रक्रिया	११
१.५ योजना कार्यान्वयन रणनीति :	१२
१.६ योजनाको अनुगमन, मुल्याङ्कन तथा पुनरावलोकन	१२

खण्ड - २ : जिल्लाको संकटासन्नता, जोखिम र क्षमता विश्लेषण

२.१ जिल्लाको प्रकोप स्तरीकरण	१३- १४
२.२ प्रकोप पात्रो	१४
२.३ विपदको ऐतिहासिक समय रेखा	१५ - १६
२.४ जिल्लाको संकटासन्न गाविस र नपाको अवस्था	१६
२.५ जलवायू परिवर्तनको अवस्था र त्यसको प्रभाव	१७
२.६ विपदको कारण र असर विश्लेषण	१७-२०
२.७ जिल्लाको रहेको श्रोत तथा क्षमताको विश्लेषण	२०-२६
२.७.१ जिल्लाको रहेको संघ संस्थाको विवरण	२०-२१
२.७.२ स्थानिय ज्ञान, सीप र प्रविधिको लेखांकन	२१-२२
२.७.३ जिल्लामा रहेको श्रोतको विवरण	२३-२६
२.८ बालबालिकाको नजरमा विपदको जोखिम	२७-२९
२.९ विपद् जोखिम अनुमान	३०

३.१ विपद् पूर्व विपद् जोखिम न्यूनिकरणकालागि गरिने क्रियाकलापहरु	
३.१.१ भौतिक पूर्वाधार विकास	३१ - ३३
३.१.२ खानेपानी तथा सरसफाई	३४ - ३५
३.१.३ जिविकोपार्जन	३६ - ३७
३.१.४ स्वास्थ्य तथा पोषण	३८ - ३९
३.१.५ शिक्षा	४० - ४१
३.१.६ संरक्षण	४२
३.१.७ बन, वातावरण र उद्योग	४३ - ४४
३.२ विपद्को समयमा गरिने प्रतिकार्य र पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	४४
३.३ विपद्पछि पुर्ननिर्माण तथा पुनर्स्थापनाका सन्दर्भमा गरिने क्रियाकलापहरु	
३.३.१ भौतिक पूर्वाधार विकास	४५ - ४६
३.३.२ खानेपानी तथा सरसफाई	४७
३.३.३ जिविकोपार्जन	४८ - ४९
३.३.४ स्वास्थ्य तथा पोषण	४९ - ५०
३.३.५ शिक्षा	५१ - ५२
३.३.६ संरक्षण	५२ - ५३
३.३.७ बन, वातावरण र उद्योग	५३ - ५४
अनुसूचीहरु	
अनुसूची १ : प्रकोप स्तरिकरण पहिलो	५३
अनुसूची २: प्रकोप स्तरिकरण दोश्रो	५४
अनुसूची ३ : प्रकोप स्तरिकरण तेस्रो	५५
अनुसूची ४ विपद् जोखिम अनुमान	५६-६८
अनुसूची ५ : संकटासन्न स्तरिकरण	६९-७०
तालिकाहरु	
तालिका १ जमिनको अवस्था	
तालिका २ उमेर अनुसारको जनसंख्या	
तालिका ३ अपांगताको विवरण	
तालिका ४ प्रकोप स्तरिकरण	
तालिका ५ प्रकोप पात्रो	
तालिका ६ विपद्को ऐतिहासिक समय रेखा	
तालिका ७ संकटासन्न स्तरिकरण	
तालिका ८ : जलवायू परिवर्तनको अवस्था	
तालिका नं ९ : विपद्को कारण र असर विश्लेषण	
तालिका नं १० : संघ संस्थाको विवरण	
तालिका नं ११ : स्थानिय ज्ञान, सीप र प्रविधिको लेखांकन	
तालिका १२ : श्रोतहरुको विवरण	
तालिका १३ : स्थानिय उद्योगको विवरण	
तालिका नं १४ : स्वास्थ्य संस्थाको स्थिति	
तालिका १५ : बालबालिका संग गरिएको प्रकोपको स्तरिकरण	

खण्ड - १ : परिचय

१.१ बाजुराजिल्लाको परिचय

भौगोलिक सिमाना, भौगोलिक स्थिति, जमिनको अवस्था

सुदूरपश्चिमको सेती अञ्चलमा २८ डि १८ उत्तरी देखि २९ डि ५ उत्तरी अक्षांश, ८० डि ९ पूर्व ८१ डि ५ पूर्व देशान्तर भित्र २,१८८ वर्ग किमि वा २१८,८०० हेक्टर क्षेत्रफलमा २७ वटा गाविस, १ निर्वाचन क्षेत्र र ९ इलाका भई फैलिएको जिल्ला बाजुराको सदरमुकाम मार्तडी हो । सिमानामा पश्चिम तर्फ बझाङ्ग, उत्तरमा हुम्ला, पूर्वमा मुगु र कालीकोट र यसै गरि दक्षिण तिर अछाम र कालीकोट जिल्ला रहेका छन् । समुन्द्री सतहबाट ७२६ मी. (इकडी गार्ड) देखि ७,०३६ मि. (हंशिरे लेख) को उचाईमा रहेको यस जिल्लाको भौगोलीक अवस्थामा ८४.७ प्रतिशत उच्च पहाडी, १.७ प्रतिशत मध्य पहाडी र १३.५ प्रतिशत हिमाली क्षेत्र रहेको छ ।

जलवायुको अवस्था

अर्ध उष्ण, समशितोष्ण, शितोष्ण र ठण्डा शितोष्ण ४ प्रकारको हावापानी रहने यस क्षेत्रको गृष्ममा १८ डि देखि ३२ डि, हिउँदमा ० देखि ५ डि तापक्रम हुने गर्छ र औषत वर्षा अधिकतम ८० इन्च र न्यूनतम २५ इन्च सम्म पर्ने गरेको छ ।

यातायात तथा संचारको अवस्था

बाजुरा जिल्ला अन्य जिल्लाको तुलनामा सडक यातायातको दृष्टिले पछाडी परेको जिल्ला हो । हाल साफेबगर मार्तडी सडक ५५ कि.मि. निर्माण कार्यले यस जिल्लामा सडकको पहुच हुन थालेको छ। तर बाजुगाड सम्म मात्र पक्की सडक निर्माण भएको हालको अवस्थामा तिपाडा सम्म मुस्किलसँग यातायातका साधन चल्ने गरेका छन् तर त्यहाँबाट अत्यन्त जोखिम मोलेर मार्तडी सम्म पुग्न पर्ने बाध्यता छ । अझ बुढीगंगामा समेत पुल समेत नभएको अवस्थाले गर्दा वर्षायाममा यातायात संचालन गर्न कठिन भई मार्तडी सम्म पुग्न भन कठिन हुने गर्दछ । यस जिल्लामा सडक यातायात बाहेक कोल्टीमा एउटा विमानस्थल रहेकोछ । जहाँ पुग्नलाई सदरमुकाम मार्तडीबाट एक दिनको पैदलबाटो हिड्नु पर्दछ । विमान स्थलले बाजुरा जिल्लालाई नेपालगञ्ज सम्म जोडेको छ । नेपाल एरलाईन्स, तारा, गोमा आदि हवाईजहाजबाट सामान ढुवानी लगायत यात्रुहरुलाई सेवा दिने गरेको छ । हवाई सेवा बाहेक सामान आपुर्तिको लागि हेलिकप्टर, भेडा, बाख्र, घोडा खच्चड र मानव भरियाबाट आमाग्रीहरुको ढुवानी र आपुर्ति गरिदै आएको छ ।

यस्तै गरी मनोरञ्जन तथा सञ्चारका साधनमा रेडियो १०,६३२, टिभि ४५०, केवल ३४०, कम्प्यूटर १५६, ईन्टरनेट ५२, टेलीफोन ३६९, मोवाईल ६,३२३ वटा रहेका छन् भने केहि पनि नभएका घरधुरी संख्या ११,३०३ रहेका छन् । अन्य सञ्चारका साधनमा ७ पत्रपत्रिका तथा २ रेडियोका विवरण रहेका छन् ।

प्राकृतिक स्रोत साधन, जस्तै जलसम्पदा, ताल, पोखरी, वन सम्पदा, खनिजपदार्थ आदि ।

यहाँका नदिहरु बगेको दृष्टिकोणबाट दुई जलाधार क्षेत्रमा छुट्याउन सकिन्छ । जहाँ कर्णाली जलाधार क्षेत्र जसका सहायक खोलाहरुमा कवाडी, पौडी, कुन्ना, ठिनी, जुडी, भुकां गाड आदि रहेका छन् र बुढीगंगा जलाधार क्षेत्र जसमा अन्य सहायक खोलाहरु पश्चिमतिरबाट समदेउ गाड, धोगालोगाड, माडीखोला, वार्जुगाड, इकडी खोला र पूर्वतिरबाट वाउलीगाड, कोर्धिगाड, मनागाड, मालागाड, काँडा गाउँ मिसिएर बग्ने गरेको छ । खप्तड ताल, छेडेदह, बुढिनन्दा देवी जस्ता ७ ताल यस जिल्लामा रहि थप आर्कषण थप्ने गरेका छन् । कर्णाली, बुढी गंगा तथा कुन्नाखोला आदी नदीनालाले पहाडी भागलाई काटी बनाएको बेंसीहरु नदीले वर्षेनी बगाई ल्याएका मलिलो माटोले बनेको हुँदा उब्जाउको दृष्टिले निकै महत्वपूर्ण छन् । जिल्लाको निकै होचो भाग भएकोले यहाँ गर्मीमा निकै गरम हुने गर्दछ । जिल्लाका धान खेतहरु यस्तै बेंसीहरुमा रहेका छन् । यस जिल्लाको काँडा, तोली, गुदुखाती, कैलाशमाण्डौ, मानाकोट, जुगाडा, कोल्टी, कोटिला, जुकोट आदि गाविसमा स्लेट ढुंगा प्रचुर मात्रामा पाईन्छ ।

यहाँ देवदारु, ठिंघ्रे सल्लो, गोब्रे सल्लो, भूजपत्र, निगालो, बाँस, ओखर, गुराँस, धूपी, ठिंगा, बाँझ, भुजपत्र, खर्सु, मयेल, उत्तीस, खर्सुको साथै साल आदि समेत पाइन्छ। यिनीहरु बाहेक यहाँ विभिन्न प्रकारका जडीबुटीहरुको साथै लेकाली घाँसहरु पनि पाइन्छन्। यहाँ पाइने वनौषधिहरुमा अतिस, समय, हातेजरो (पाँच औले) भूल्या, कटुको निर्विषे, पदम चालो आदी हुन्। यसै प्रदेशमा जिम्बु नामक एक प्रकारको घाँस र उत्तरी भागमा पर्ने हिमाली क्षेत्र तथा तिनका आसपासमा वनस्पतिको नाउँमा खाली काई, भ्याउ, आदिमात्र पनि पाइन्छन्। फलफूलहरुमा ज्यामीर, कागती, सुन्तला, विबुवा, केरा आदि पनि पाइन्छन्। र यहाँ पाइने अनेक जातका जंगली जिवजन्तुहरुमा कस्तुरी, भारल, घोरल, थार, घोरल, बँदेल, भालू, वन बिरालो, नावर, चितुवा, स्याल, बाँदर खरायो आदि विशेष उल्लेखनीय छन्। त्यस्तै पंक्षीहरुमा हिमालतिर डाँफे, मूनाल, कालिज, च्याखुरा, लुईचे, तित्रा, ढुकुर, काग बाज आदि पनि छन्।

उपयोगमा आएको जमिनको अवस्था

यस जिल्लाको कुल क्षेत्रफल २१८८ वर्ग किमि भित्र २०१५ हेक्टर कृषी योग्य भूमि छ जसको ३०१० हेक्टर सिंचित क्षेत्र छ भने ९४१५० हेक्टर वन जंगलले ढाकेको क्षेत्र रहेको छ त्यस्तै चरण क्षेत्र ३८०८५ हेक्टर हुनुको साथै अन्य क्षेत्र ६६४१० हेक्टर छ।

विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टर)	प्रतिशत
जिल्लाको कुल क्षेत्रफल	२१८८००	
खेतीयोग्य जमीन	२०१५५	९.२१
सिंचित क्षेत्र	३०१०	१.३७
असिंचित क्षेत्र	१७१४५	७.८३
वन क्षेत्र	९४१५०	४३.०३
चरण क्षेत्र	३८०८५	१७.४०
अन्य	६६४१०	३०.३६

तालिका नं १ : जमिनको अवस्था स्रोत : जिल्ला वन कार्यालय वार्षिक अनुगमन पुस्तिका २०७०

जनसङ्ख्याको विवरण

केन्द्रिय तथ्यांक विभागको राष्ट्रिय जनगणना २०११ अनुसार यस जिल्लामा रहेका जम्मा २४,८८८ वटा घरधुरीहरुमा वसोवास गर्दै आएका व्यक्तिहरु १३४,९१२ जना रहेका छन्। जस अनुसार ५ बर्षमुनिका कुल जनसंख्या २७,१६१ मध्ये बालिका १३,२४२ र बालक १३,९१९ रहेका छन्। त्यसैगरी ५ देखि ५९ बर्ष उमेर समुहको जम्मा जनसंख्या ९२,७४३ मध्ये पुरुष ४५,६४९ तथा महिला ४७,०९४ रहेका छन्। त्यस्तै ६० बर्ष माथी उमेर समुहका जम्मा वृद्ध १५,००८ मध्ये महिला ८,७७० तथा पुरुष ६,२३८ रहेका छन्। साक्षरता ५ बर्ष माथीका ११५,९७७ जनामा ५६,१६० पुरुष र ५९,८१७ जना महिला रहेका छन् भने पढ्न र लेख्न सक्ने ६४,५७९ जना, पढ्न मात्र सक्ने २,८४७ जना रहेका छन् भने पढ्न र लेख्न नसक्ने ४८,५१४ जना यस जिल्ला बाजुरामा रहेका छन्। धर्ममा १३३,१३० जना हिन्दु, १,५४४ जना बौद्ध, मुस्लिम १००, विराट १०, क्रिस्चियन ८२, प्रकृती ६ र बहाल ३ जना रहेका छन्।

	४ बर्ष मुनि	५-९ वर्षमुनि	१०-१४ वर्ष	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-४९ वर्ष	५०-५९ वर्ष	६० वर्षमाथि	जम्मा
पुरुष	९६४६	१०३१९	९७९१	६६१८	४२२५	१४८९४	४०७५	६२३८	६५८०६
महिला	९२८९	१०३४३	९८१३	६९५५	५१८५	१४९१४	३८३७	८७७०	६९१०६
जम्मा	१८९३५	२०६६२	१९६०४	१३५७३	९४१०	२९८०८	७९१२	१५००८	१३४९१२

तालिका नं २ उमेर अनुसारको जनसङ्ख्या

बाजुरा जिल्लाको कुल जनसंख्या १३४,९१२ मध्ये विविध कारणबाट प्रभावीत भई फरक फरक प्रकारको भिन्नक्षमता वा अपांगता हुन पुगेका व्यक्तिहरु जम्मा ५,५६० जना रहेका छन् । जसमा अन्धोपन तथा कमजोर दृष्टि १,२१० जना, भौतिक २,३६८ जना, अन्धा बहिरा ७८ जना, कमजोर श्रवण शक्ति १,२४१, बोलीमा समस्या ३९६, मानसीक कमजोर १६८ र सुस्त मनस्थिती ९९ जना यसैगरी ३३५ जनामा बहु अपाङ्गता भएको समेत अपांगताको तथ्यांकले देखाएको छ ।

अपाङ्गताको प्रकार	जम्मा	पुरुष	महिला
भौतिक	२३६८	१३६१	१००७
अन्धोपन तथा कमजोर दृष्टि	१२१०	५७७	६३३
कमजोर श्रवण शक्ति	१२४१	६९८	५४३
अन्धा बहिरा	७८	३७	४१
बोलीमा समस्या	३९६	२२८	१६८
मानसीक कमजोर	१६८	८४	८४
सुस्त मनस्थिती	९९	५५	४४
जम्मा	५५६०	३०४०	२५२०
बहु अपाङ्गता	३३५	१८४	१५१

तालिका नं ३ : अपांगताको विवरण

१.२ योजनाको परिकल्पना, ध्येय, लक्ष तथा उद्देश्य

परिकल्पना:

यस योजनाको परिकल्पना बाजुरा जिल्लामा विपदको जोखिमलाई न्यूनिकरण गरी विपद् उत्थानशिल जिल्लाको रूपमा विकास गर्ने रहेको छ ।

ध्येय

विपद व्यवस्थापनका तीन चरण विपद् पूर्व, विपदको समयमा तथा विपद पश्चात प्रभावकारी रूपमा कार्य गर्न स्थानीय तथा सरकारी निकायको योजनामा विपदको सवालालाई मुलप्रवाहीकरण गरी दिगो रूपमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्य गर्ने यस योजनाको मुख्य ध्येय रहेको छ ।

लक्ष

बाजुराजिल्लामा बहु प्रकोपबाट हुने जोखिमलाई न्यूनिकरण गरी बर्षेनी हुने धनजनको क्षति उल्लेख्य रूपमा कम गर्ने यस योजनाको लक्ष रहेको छ।

उद्देश्य

यस योजनाको निर्दिष्ट उद्देश्य यस प्रकार रहेका छन्।

१. जिल्लामा रहेको प्रमुख प्रकोपहरु, संकटासन्न गाविसहरु, जोखिमको अवस्था तथा क्षमताहरु पहिचान गर्ने
२. विपद् जोखिम न्यूनिकरणको सवालालाई विकासको कार्यमा मुलप्रवाहीकरण गर्ने
३. विपद् पूर्व रोकथाम, अल्पीकरण, अनुकूलन र पूर्वतयारी, विपदको समयमा प्रतिकार्य तथा विपद पश्चात पुर्नलाभका कार्यहरुलाई व्यवस्थित तरिकाले संचालन गर्ने
४. नेपाल सरकारका विषयगत सरकारी निकायहरु, स्थानीय निकायहरुका पदाधिकारीहरुलाई विपदको सवालमा कार्य गर्न सचेतना अभिवृद्धि गर्ने
५. समुदायमा विपदको सवालमा काम गर्न आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्तिको विकास गरी प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्ने

१.३ योजनाको महत्व :

बाजुराजिल्लामा बहु प्रकोपबाट बर्षेनी ठुलो धनजनको क्षति गरेको विभिन्न तथ्य तथा तथ्यांकले पुष्टी गर्दछ । जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिको नेतृत्वमा विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना विगत २०६७देखि तयार भै प्रत्येक वर्ष परिमार्जन हुदै आएको छ। विगतमा गरिएका प्रयासहरु केवल विपद् भएको अवस्थामा प्रतिकार्य गर्ने सवाल संग मात्र सम्बन्धित रहेकोछ । तर विपद् जोखिम न्यूनिकरणका कार्य गरी विपदको अवस्था आउन नदिन के गर्ने र विपद् पश्चात के कस्ता कार्य गर्ने भन्ने सवालमा कमै मात्र कार्यहरु भएका थिय र योजनावद्ध रूपमा जिल्लाले नै अगुवाई लिएर गरिएको थिएन।

रोग लागेर उपचार गर्नुभन्दा रोग लाग्न नदिनु नै राम्रो भन्ने विचारको आधारमा विपद् भैसकेपछि प्रतिकार्य गर्नुभन्दा विपदको अवस्था नै आउन नदिनु राम्रो हो भन्ने कुरालाई यस योजनाले बढी महत्व दिने गरेको छ। विपदमा परेकालाई प्रतिकार्य गर्ने र प्रतिकार्यकोलागि गर्नुपर्ने पूर्वतयारीका कार्यहरु महत्वपूर्ण हुदाहुदै पनि विपदको जोखिम घटाई विपदको अवस्था सृजना हुन नदिन कार्यहरु गरी विपद हुन नदिने कार्य अझ बढी महत्वपूर्ण हुने हुंदा यस योजनाले यस सवालालाई बढी प्राथमिकता दिएको छ । प्रकोप प्राकृतिक र मानविय दुवै हो तर विपद् प्राकृतिक होइन यो मानविय हो र विपदको जोखिम कम गरेर विपद आउन नदिन र विपदको क्षति कम गर्न यस योजनाले जोड दिएको छ । भनिन्छ प्राकृतिक प्रकोप र अप्राकृतिक विपद् । साथै विपद् पश्चात पनि पुर्नलाभका

कार्यहरु जुन दिगो विकाससंग सम्बन्धित छ पनि महत्वपूर्ण हुने हुदा यस कार्यलाई पनि यस योजनाले जोड दिएको छ ।

यसरी विपद् व्यवस्थापन चक्रका तीनै चरणहरुलाई समेटने गरी यस योजनाले कार्य गर्दछ। विपद् पूर्वका रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलनका कार्यबाट जिल्लामा रहेको जोखिम तथा संकटासन्न अवस्थामा कमी आई धनजनको क्षति कम गर्ने उद्देश्य भएकोले यस योजनाले बढी महत्व राख्दछ । त्यसैले भनिन्छ विपद् पूर्व हामीले विपद् जोखिम न्यूनिकरणमा रु १ रुपैया लगानी गर्दछौं भने विपद् पश्चात गरिने प्रतिकार्य र पुर्नलाभमा लाग्ने खर्चको ७ रुपैया जोगाउन सकिन्छ । यसकारण जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजनाको छुट्टै महत्व रहेको छ।

१.४ योजनाका सीमा :

जिल्ला स्तरको योजना निर्माण प्रक्रिया भएको कारणले सूचना संकलन गर्दा समुदाय तथा बस्ती स्तरमा गएर सूचना संकलन गरिएको छैनसाथै उक्त सूचनाहरु गाविस तथा समुदाय स्तरको स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तयार गर्दा लिइने भएकोले गाविस स्तरमा बसेर सबै वडाका प्रतिनीधीहरु राखी सूचना संकलन गरिएको छ। जसले सुक्ष्म रूपमा वा विषयगत हिसावले सूचनाहरु नआएको हुंदा जोखिमको अवस्थाको आधारमा योजना निर्माण गर्न सकिएको छैन । समग्र रूपमा आएको जोखिमको अवस्थालाई लिएर मात्र यो योजना तयार गरिएको छ। यसरी जिल्ला स्तरका सबै गाविसलाई मिल्ने प्रकारले यो योजना तयार गरिएको छ ।

विषयगत निकायका सरकारी कार्यालयहरुले आ आफ्नो क्षेत्रको संकटासन्न अवस्थाको अध्ययन पश्चात मात्र स्पष्ट र किटानका साथ कुन गाविसको कुन स्थानमा के कार्य गर्ने भन्ने योजना गर्न सकिने अवस्था छ । यस योजनामा बजेट राखिएको छैन । यो योजना एक नितिगत दस्तावेज भएको कारणले सबै सरकारी कार्यालय र स्थानीय निकायले वार्षिक योजना बनाउंदा विपद् जोखिम योजनाको आधारमा कार्यक्रम तथा बजेट बनाई कार्यान्वयन गनुपर्ने देखिन्छ।

१.५ योजना तर्जुमा प्रक्रिया :

यस योजना निर्माण गर्दा संघिय मामीला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले तयार गरेको जिल्ला विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका २०६९मा उल्लेख गरिएका चरणहरुलाई अनुसरण गरिएको छ । यो योजना आवधिक योजनाको एक अभिन्न अंगको रूपमा रहने छ, र विपद्को सवालमा एक नीतिगत दस्तावेजको रूपमा यस योजनालाई लिइनेछ । योजना तर्जुमाको क्रममा लामो समय अवधी, जिल्ला स्तरका सरोकारवालाहरुको वृहत छलफल सक्रिय सहभागिता, बैठक, गोष्ठीबाट यस योजनालाई तयार गरिएको छ । यस योजना तयार गर्ने क्रममा जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायहरुको विपद्को सवालमा सचेतना अभिवृद्धि हुने, क्षमता अभिवृद्धि हुने विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा न्यूनिकरण अवधारणाको बुझाईमा अभिवृद्धि हुने र यस योजनालाई अपनत्वको रूपमा लिने गरेको पनि पाइएको छ । यस योजना तयार गर्दा अपनाइएको चरणहरु निम्न अनुसार छन् :

१. जिल्ला तहमा प्रारम्भिक भेला, आवधिक योजनाको पुनरावलोकनको सयमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा र विपद् अवधारणा वारे छलफल
२. विपद् संग सम्बन्धित दस्तावेजहरुको अध्ययन
३. जिल्लाका विषयगत कार्यालयका विपद् सर्म्पक व्यक्ति तथा सामाजिक परिचालको क्षमता अभिवृद्धि र सूचना संकलन तालिम
४. गाविस तथा नगरपालिका स्तरमा गएर सूचना संकलन
५. गाविस सचिवहरुलाई विपद् जोखिम व्यवस्थापन र योजना तर्जुमा वारे अभिमुखिकरण
६. बालबालिकाहरु संग विपद् जोखिम न्यूनिकरण वारे छलफल र सुभावा संकलन
७. सूचनाको आधारमा जिल्लाको जोखिम पार्श्वचित्र तयारी
८. जोखिम पार्श्वचित्रको आधारमा दुई दिने योजना तर्जुमा बैठक
९. योजना तर्जुमा बैठकको आधारमा विशेषज्ञद्वारा योजनाको खाका लेखन कार्य
१०. खाका योजनाको जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायसंग छलफल र सुभावा संकलन
११. योजनाको सुभावलाई समेटी अन्तिमजिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना तयारी
१२. जिल्ला परिषद्बाट जिल्ला व्यवस्थापन योजनाको अनुमोदन र स्विकृती

१.६ योजना कार्यान्वयन रणनीति :

- (क) विपद् व्यवस्थापन योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि जिल्ला विकास समितिले तोकेको सदस्यको संयोजकत्वमा योजनाको कार्यक्षेत्रलाई आधार मानेर आवश्यकताअनुसार कार्यजम्मेवारी सहित ५ देखि ७ जनासम्म सदस्य रहने कार्यदलहरू गठन गरिनेछ ।
- (ख) जिल्ला विकास समितिले स्वीकृत योजनाको कार्यान्वयन विषयगत कार्यालय, समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समिति, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घसंस्था, यू.एन संस्था तथा निजी क्षेत्रसमेतको सहयोग लिई कार्यान्वयन गर्नेछ ।
- (ग) विपद् व्यवस्थापन र जलवायू अनुकूलनको क्षेत्रमा कार्यरत जिल्लास्थित गैरसरकारी संस्थाहरू तथा विकास साभेदारहरूले स्वीकृत विपद् व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनमा आफ्नो विषयगत क्षेत्र हेरी कार्यान्वयनमा सहयोग लिइनेछ ।
- (घ) विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्यरत जिल्लास्थित गैरसरकारी संस्थाहरू तथा विकास साभेदारहरूले आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम र बजेटको छलफल जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना समिति तथा स्थानीय स्तरको विकास योजना तर्जुमा प्रक्रियाका प्रत्येक चरणमा स्थानीय आवश्यकता तथा प्राथमिकतासँग तालमेल मिलाइनेछ ।

१.७ योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा पुनरावलोकन :

- (क) जिल्ला विकास समितिले आफ्नो वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा सोही समयमा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनको समेत नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ ।
- (ख) जिल्ला विकास समितिमा गठन भएको अनुगमन समितिले विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यक्रमको प्रभावकारिता समेत मूल्याङ्कन गरी आवश्यकताअनुसार जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र जिल्ला विकास समितिमा सिफारिस पेश गर्नेछ ।
- (ग) विपद् जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमबाट जिल्लाभित्र सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि स्वीकृत गरिएका अनुगमन सूचकहरूबमोजिम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ ।
- (घ) विपद् व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन गर्ने संस्थाहरूले आफ्नो अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन आफ्नो सम्बन्धित कार्यालयका साथै जिल्ला विकास समितिमा बुझाउनेछ ।
- (ङ.) योजनाको वार्षिक रूपमा पुनरावलोकन गरिनेछ भने विस्तृत पुनरावलोकन र परिमार्जन ५ वर्षको अवधिमा गरिनेछ ।
- (च) जिल्ला विकास समितिले प्रत्येक ६/६ महिनामा विषयगत कार्यालय तथा गाविसको सहभागितामा यस योजनाको समीक्षा गर्ने छ जस्मा कुन सरकारी कार्यालयले विपद् जोखिम न्यूनीकरणका के विषयहरू योजना गरिएका थिए र कति कार्यान्वयन भए, के कस्ता जोखिमहरू कम भए र आगामी ६ महिनामा के काम गर्ने भन्ने योजना बनाइनेछ ।

खण्ड २ : जिल्लाको संकटासन्नता, जोखिम र क्षमता विश्लेषण

२. प्रकोपको अवस्था :

२.१ जिल्लाको प्रकोप स्तरिकरण

जिल्लामा प्रकोपको स्तरिकरण प्रत्येक गाविसमा जोडी तुलना विधिको प्रयोग गरेर गरिएको थियो । जोडीतुलना विधिमा त्यस गाविसको कुन प्रकोप पहिलो छ, कुन दोश्रो र कुन तेश्रोमा छ भनी क्रमशः स्तरिकरण गरिएको थियो स्तरिकरण गर्दा त्यस गाविसमा कुन प्रकोपले बढी धनजनको क्षति गरेको छ त्यसलाई आधार मानेर छलफल गरिएको थियो । त्यस स्तरिकरण अनुसार पहिलो, दोश्रो र तेश्रो नम्बरमा पर्ने प्रकोपलाई विशेष महत्व दिएर सूचना विश्लेषण गर्दा तल उल्लेखित गाविसहरु बहु प्रकोपबाट प्रभावित भएको देखिन्छ ।

क्र.स	प्रकोप	जम्मा गाविस	गाविसको नाम पहिलो स्तर	दोश्रो स्तर	तेश्रो स्तर
१	खडेरी	२१	गोत्री, जुकोट, जुगाडा, डोगडी, तोली, दहकोट, बाई, बाँधु, विच्छया, बुढिगंगा, मानाकोट, मार्तडी, रुगीन, साप्पाटा,	आटीचौर, कोटिला, गुदुखाती, पाण्डुसेन, बाह्रविसे, ब्रहमतोला, कैलाशमाण्डौ	छतारा, कोल्टी
२	बाढी	१७	पाण्डुसेन	जयवागेश्वरी, जुकोट, छतरा, डोगडी, तोली, बाई, मार्तडी, रुगीन, कोल्टी	कोटिला, गुदुखाती, जुगाडा, दहकोट, बाँधु, विच्छया, साप्पाटा, ब्रहमतोला, कैलाशमाण्डौ
३	पहिरो	२०	काँडा, कोटिला, गुदुखाती, जयवागेश्वरी, छतरा, बाह्रविस, ब्रहमतोला, कैलाशमाण्डौ, कोल्टी	गोत्री, जुगाडा, दहकोट, बाँधु, विच्छया, मानाकोट, साप्पाटा,	आटीचौर, जुकोट, डोगडी, तोली, रुगीन
४	असिना	१	आटीचौर		
५	हावाहुरी	३			जयवागेश्वरी, बाई, बुढिगंगा
६	महामारी	१			मार्तडी
७	हिमपात	४		काँडा	गोत्री, पाण्डुसेन, मानाकोट
८	चट्याड.	३		बुढिगंगा	काँडा, बाह्रविस

तालिका नं ४ जिल्लाको प्रकोप स्तरिकरण

माथिको तालिका अनुसार बाजुरा जिल्लामा सबैभन्दा ठुलो प्रकोपको रूपमा खडेरी रहेको पाइएको छ । १४ वटा गाविसले खडेरीलाई पहिलो प्राथमिकता राखेको छ । त्यसैगरी दोश्रो ठुलो प्रकोपको रूपमा पहिरोलाई लिइएको छ । त्यसैगरी क्रमशः बाढी तेश्रो स्तरमा, हिमपात चौथो, हावाहुरी र चट्याड. पांचौमा, असिना र महामारी (भाडापखाला) छैठौमा रहेका छन् । भूकम्प नेपालकै पहिलो प्राथमिकता भएकोले भूकम्प पहिलो प्रकोपको रूपमा लिइएको छ । जिल्ला स्तरमा भएको छलफलको आधारमा खडेरीको समस्या भएता पनि खडेरीले मानविय क्षति धेरै नगर्ने भएकोले पहिरोलाई दोश्रो प्राथमिकतामा राख्ने तेश्रोमा बाढीलाई र चौथोमा मात्र खडेरीलाई प्राथमिकतामा राख्ने सहमती भएको छ । त्यसपश्चात हावाहुरी, चट्याड., असिना, महामारी, आगलागी, हिमपात लाई त्यसपछिका प्राथमिकता राख्ने छलफल गरिएको थियो ।

२.२. प्रकोप पात्रो :

गाउँ विकास समितिबाट संकलन गरिएको सुचनाको आधारमा प्रकोपको मौसमी पात्रो तयार गरिएको छ । विभिन्न प्रकोपले कुन कुन महिनामा मानिसहरु बढी संकटासन्न हुन्छन् भन्ने तलको तालिकाले देखाउँदछ ।

प्रकोप	बै.	जे.	अ.	सा.	भा.	अ.	का	मं.	पु.	मा.	फा	चै.
बाढी												
चट्टयाङ्ग												
पहिरो												
आगलागी												
महामारी												
हावाहुरी												
खडेरी												
कृषिवालीमा रोग												
पशुपंक्षीमा लाग्ने रोग												
असिना												
हिमपात												

तालिका नं ५ प्रकोप पात्रो

समुदायलमा छलफल भए अनुसार बाढी तथा पहिरो जाने समय आषाढ देखि भाद्र सम्म रहेको देखिएको छ भने हिमपात पौष देखि फागुन सम्म हुने गरेको छ । असिना फागुण देखि जेष्ठ र असोज कार्तिकमा पनि पर्ने गरेको जसले कृषिवाली तथा पशुहरुमा क्षती पुरयाउने गरेको पाइन्छ । महामारी असोज महिना बाहेक सबै महिनामा देखिने गर्दछ । त्यस्तै चट्टयाङ्ग चैत्र देखि जेष्ठमा पर्ने गरेको छ भने आगलागी चैत्र र वैशाखमा हुने गरेको छ । हावाहुरी पनी चैत्र देखि जेष्ठ महिनामा आउने र घर तथा खेतीवालीमा प्रसस्त क्षती पुरयाउने गरेको छ । खडेरी पौष महिनाबाट जेष्ठ सम्म हुने, कृषिवालीमा रोग लाग्ने माघ, फागुण, चैत्र, वैशाख, साउन, भाद्र र असोज महिनामा लाग्ने गरेको र पशुपंक्षीमा लाग्ने रोग पौष देखि आषाढमा हुने गरेको छ ।

२.३.विपदको ऐतिहासिक समय रेखा :

समुदायलाई त्यस गाविसमा विगत ५० वर्ष देखि कुन कुन विपदका घटनाहरू घटे र त्यसले काहां कति क्षति गरयो भनी सोधिएको र मुख्य मुख्य विपदका घटनाहरू यस प्रकार रहेको छ ।

क्र. सं.	वर्ष	प्रकोप	गाविस/स्थान	वडा नं	क्षतिको विवरण (मृत्यु, घाइते, क्षति ग्रस्त घर, बालीनाली, प्रभावित परिवार, विस्थापित परिवार, क्षति भएको भौतिक सम्पत्ति रु. क्षतिग्रस्त खेतीयोग्य भूमि अन्य सामाजिक प्रभाव)
१	२०६४	हिमपात	बाह्रविसे		१ जनाको मृत्यु र १ जना घाइते
२	२०६७	शितलहर	जगन्नाथ		१ जनाको मृत्यु र २ जना विरामी
३	२०५९	भूकम्प	मार्तडी		१ जनाको मृत्यु
४	२०३५	महामारी	आँटीचौर र टोलीदेवी		२ जनाको मृत्यु र १३ जना विरामी
५	२०६१	महामारी	जुकोट		१ जनाको मृत्यु र १६ जना विरामी
६	२०५१	आगोलागी	रुगीन		१ जनाको मृत्यु र १ जना घाइते, १ घर क्षती, २ लाखको क्षती
७	२०६६	आगोलागी	जयवागेश्वरी		१ जनाको मृत्यु र २ जना घाइते, १ घर क्षती, ४ लाखको क्षती
८	२०५७	बाढी	मार्तडी		१ जनाको मृत्यु र ३ जना घाइते, १४ घर क्षती, २३ लाखको क्षती
९	२०६६	बाढी	बह्मतोला		१ जनाको मृत्यु र ९ जना घाइते, १२ जना प्रभावित, ६५ जनाको उद्धार
१०	२०५८	पहिरो	चतरा		१ जनाको मृत्यु र ५ जना घाइते, १ घर क्षती, १५ लाखको क्षती
११	२०६६	असिना	जुगडा		१ जनाको मृत्यु, २३ घर क्षती, १२० उद्धार, ३० लाखको क्षती
१२	२०५९	पहिरो	वाई		१ जनाको मृत्यु, ३३५ जनाको उद्धार, ५९ लाखको क्षती
१३	२०६९	पहिरो	कैलाशमाण्डु		१ जनाको मृत्यु, १६ प्रभावित, ८६ जनालाई पूर्णवास गरिएको
१४	२०६८	हावाहुरी	कैलाशमाण्डु		१ जनाको मृत्यु र १ जना घाइते, ३ घर क्षती
१५	२०६८	चट्याङ्ग	चतरा		१ जनाको मृत्यु र ४ जना घाइते, २ घर क्षती, ११ जना प्रभावित
१६	२०६८	चट्याङ्ग	तालीदेवी		१ जनाको मृत्यु र १ जना घाइते, ५ घर क्षती
१७	२०७०	भिषण वर्षा	सप्पाटा ३		३ लाख २० हजार वरावरको क्षति
१८	२०७०	„	जयवागेश्वरी		५ जना घाइते र ३ जनावरको मृत्यु

१९	2070	„	कैलाशमाण्डौ		१ घर पुर्णरूपमा क्षति
२०	2070	आगलागी	तोली १		१ जनाको मृत्यु
२१	2071	आगलागी	गोत्री ९		६ घर नष्ट ८ लाख १० हजार वरावारको क्षति
२२	2071	आगलागी	कोल्टी २		१ घर आंशिक क्षति र १२ लाखको क्षति
२३	2071	आगलागी	जयवागेश्वरी ९		१ परिवार प्रभावित १४ जनावरको क्षति, १ घर पुर्ण नष्ट १० लाख ३१ हजारको क्षति
२४	2071	बाढी र पहिरो	कोल्टी लगायत अन्य जिल्ला भरी		जिल्ला भरी गरी ३ जनाको मृत्यु १ जना घाइते, २६ घर पुर्ण क्षति र १७९ घर आंशिक क्षति, १४२ पशुहरूको क्षति र २१६ परिवार प्रभावित

तालिका नं ६ : विपदको ऐतिहासिक समय रेखा

२.४ जिल्लाको संकटासन्न गाविसको अवस्था

विगत ५ वर्ष र विगत २५ वर्षको तथ्यांकलाई हेर्दा तल उल्लेखित गाविसहरू विभिन्न प्रकोपबाट संकटासन्न अवस्थामा रहेको पाइन्छ ।

उच्च संकटासन्न (५)	मध्यम संकटासन्न -९)	न्यून संकटासन्न (११)
बडीमालिका नपा, ब्रहमतोला, कैलाशमाण्डौ, जगन्नाथ, कुल्देवमाण्डौ	काँडा, जयवागेश्वरी, जुगाडा, तोली, बाई, बाँधु, बाह्रविस, , रुगीन, साप्पाटा	आटीचौर, कोटिला, कोल्टी, गुदुखाती, गोत्री, छतरा, , दहकोट, डोगडी, पाण्डुसेन, विच्छ्या, मानाकोट

तालिका नं ७ : संकटासन्न स्तरिकरण

बाजुरा जिल्लामा ५ वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेको पाइन्छ भने १० वटा गाविस मध्य जोखिममा १२ वटा गाविस न्यून जोखिममा रहेको पाइन्छ । यसका साथै उज्यालो बत्तीको लागि विजुली प्रयोग गर्ने घरधुरी ५,६६७, मट्टितेल २७३, सौर्य शक्ति ५,५८२, अन्य श्रोत १३,१७० घरधुरी रहेका छन् । त्यस्तै गरि ईन्धनको रूपमा २४६२२ घरधुरीले दाउरा प्रयोग गर्दछन् भने १३ घरले मट्टितेल, ग्यास ६, गुईठा २, गोवरग्यास ४२, विजुली ३ घरधुरीले प्रयोग गरि खाना बनाउने गरेको तथ्यांकले देखाउन्छ । यस्तैगरि यहाँ पाईने घरका प्रकारहरूमा जम्मा २४८८८ घरधुरीमा माटो र इटा, हुंगाले बनेका २४२०८, सिमेन्ट, इटा र हुंगाबाट बनेका १०५, ४ पक्की पिलर घर, काठको २३९, अन्य ३३८ घरधुरी हरुरहेका छन् । यस जिल्लामा अधिकांश घरहरू माटो, इटा, र हुंगा द्वारा निर्मित भएका पाइन्छन् । सिमेन्ट लगाएर बनाइएका घरहरू माटो, इटा हुंगाको तुलनामा सिमेन्ट, इटा र हुंगा न्यून संख्यामा रहेको देखिन्छ ।

आ.व.०६९।७० मा नियमित ग्रोथ मनिटरिङ्ग गरिएको र यस मध्य ५ वर्ष मुनिको बच्चाको कभरेज ३३ प्रतिशत भएको, यस मध्य कुपोषित बच्चा ७.३९ प्रतिशत देखिएको छ ।

२.५ जलवायू परिवर्तनको अवस्था र त्यसको प्रभाव

सि.नं.	जलवायू परिवर्तनको असरबाट प्रभावित बाली, बनस्पती र पशुहरुको नाम	लोपहुँदै गएका बाली, बनस्पती र पशुहरुको जात	नयाँ प्रयोगमा आउन सक्ने बाली, बनस्पती र पशुको जात
१	सिमी, मास, दुम्चो, धोग्रो धान, मकै, तोरी, चिनु, आलु, कोदो, गहुँ, धान, धुपी, देवदार, भोजपत्र, केतुकी, सतुवा, चिराईतो, गुराँस, सल्ला, सिसौ, निगाला, जास्पाती, ओखर, बाँझ, भिडे निगालो, खर्सु, भैसाल, वोजो, असुरो, लोक्ता, टुनी, अल्लो	कालो कोदो, डल्ले कोदो, तोरी, चिनु, भटमास, कपास, सुनपरि, अञ्जना, पिड्या, स्थानीय सुनपुरी धान, थपाचिनी, साटी, लडमेड, फापर, भिडके, वुंगली, बहुदी, भावरी, मुडे गहुँ, दुम्चो, भोग्रो, औली, लेखाली, पाल्टी सुनौलो, जाउली, परम्परागत धान, छ्यापी, पालुंगो, अम्बा, आरु, आरुवखडा	तैमासे आधुनिक कोदो, अन्नपूर्ण, बड्डी, सुची, उग्रती, रातो वुंगली गहुँ, कालो धान, लाब्रे, गोगली र केयर नेपालले दिएको जात, विकासी आर आर धान, राधा ४, जुम्ली १, पाल्टी, कञ्चन, सिक्रेट हिमाली कञ्चन, छुमरंग, दामोदर, उप्रेती, चैते
२	भैसी, बाखा, गाई, घोडा	काठे भैसी, नासो बाखा, मुसे बाखा, औली बाखा, धाडे, ब्वासो, रतुवा, बाघ, बँदेल, घोरल, भालु, कस्तुरी, ढरिललो, च्याखुरा, तिश्ना, डाँफे, कालीज, काँडे भ्याकुर, गिद्ध, मुनाल	गुजरी, खरी बाखा, जमुनापारी बाखा, जर्सी गाइ

तालिका नं ८ : जलवायू परिवर्तनको अवस्था

२.६ विपदको कारण र असर विश्लेषण

विपदको कारण र असर विश्लेषणकोलागि समस्या वृक्ष विधिको माध्यमबाट कारण र असर छुट्याउन लगाइएको थियो । यस विश्लेषणमा प्रकोप स्तरिकरण गर्दा पहिलो, दोश्रो गरी क्रमश ८ वटा प्रकोपबाट उत्पन्न विपदको कारण र असर उल्लेख गरिएको छ । सबै गाविसबाट आएको सूचनालाई आधार मानेर विपदको कारण र असर विश्लेषण गरिएको छ, जुन यसप्रकार रहेको छ ।

क्र. सं.	प्रकोपको घटना	प्रकोपको कारण	प्रभाव	समाधानका सम्भावित उपाय
१	भूकम्प	भूकम्प प्रतिरोधि भवन नहुनु, भूक्षय हुनु भूकम्प सम्बन्धि जनचेतनाको अभाव जनसंख्या तथा औद्योगीकरणको बढ्दो चाप प्लेटहरको हलचल	धनजनको क्षती जमिन तथा बालीनालीको नोक्सान गर्दछ, घरबार विहीन बनाउँदछ विकासका कार्यलाई क्षत विक्षत वा अवरुद्ध गराउँदछ ।	१. भूकम्प प्रतिरोधि भवन वा भौतिक संरचना बनाउने २. सचेतना तथा तालीम दिने ३. भूकम्प नाप्ने साधन विकास गर्ने ४. सुरक्षित स्थानहरु पहिचान गर्ने
२	वाढी	● कमजोर खालको माटो हुनु ● भिरालो जमिन हुनु ● ज्ञानको अभाव ● खानी उत्खनन ● नदिमा पानीको निकास नहुनु ● नदिको बाँध नबाँध्नु तथा भत्कनु	● धनजनको क्षति ● मलिलो माटो कटान भई कर्णालीमा मिसिनु ● आवत जावतमा समस्या हुनु ● महामारी ● खाद्यको समस्या	● वृक्षारोपण गर्ने वा जंगल फडानी र आगलागी हुन बाट बचाउने ● बाँध तथा तटबन्ध लगाउने ● व्यवस्थित ढल निकासको व्यवस्था गर्ने ● विपद्मा परेकालाई तुरुन्त उद्धारको व्यवस्था मिलाउने

		<ul style="list-style-type: none"> ● जनसंख्या वृद्धि ● जंगल फडानी वा आगलागी ● मुषलधारे वर्षा भएकोल ● नदी किनारमा बस्ती बसाल्नु ● अव्यवस्थित खेतीपाती 	<ul style="list-style-type: none"> ● उर्वरा भूमिमा बालुवा गीटी थुप्रै उब्जनी कम हुनु ● वनजंगलको क्षती ● बस्तीहरु विस्थापीत हुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ● ढुंगा खानी उत्खनन गर्न रोक्ने ● ज्ञान सिपको विकास गर्ने ● पूर्व सूचना प्रणाली राख्ने ● नदिको निकास दिने
३	खडेरी	<ul style="list-style-type: none"> ● समयमा वर्षा नहुनु ● सिंचाईको व्यवस्था नहुनु ● जनसंख्याको वृद्धि तथा वन विनासले ● जलवायु परिवर्तनले गर्दा ● पानीका मुहान सुक्नु ● आगलागी तथा डढेलो ● उन्नत जातका वीउको अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> ● जमिन सुख्खा भई आगोलागीको सम्भावना बढ्ने, खेती विग्रने ● रोगकिराको आक्रमण ● पानीका श्रोत सुक्नु ● गरीबी, पोषण युक्त खानाको अभाव ● जिवजन्तु, पशुपन्छिलाई प्रभाव पार्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● सिंचाईको व्यवस्था गर्ने ● मुल, धाराबाट पानीको व्यवस्था गर्ने ● वृक्षारोपण वा जंगल संरक्षण गर्ने ● खानेपानीको संरक्षण गर्ने ● खडेरी सहने जातका वीउको व्यवस्था मिलाउने ● पोषण सम्बन्धि जनचेतना जगाउने
४	महामारी	<ul style="list-style-type: none"> ● सरसफाईको कमीले गर्दा वा समयमा उपचार तथा खोप नलिनाले ● रोगीका सामानहरु जो सुकैले प्रयोग गर्नु ● फोहोर मैला ● नजिक स्वास्थ्य सेवा नहुनु ● भौगोलीक विकतता ● सरुवा रोग ● रोग प्रतिरोधि औषधि प्रयोग नहुनु ● खुल्ला दिशा पिशाव गर्नु ● किटनाशक औषधि प्रयोग ● पानीको मुहानमा गाईवस्तु नुहाउनाले वा दिसा पिसाव गर्नाले ● शिक्षा तथा जन चेतनाको कमिले ● दुषित खाना खानु 	<p>भाडा पखाला, हैजा जस्ता रोगको सक्रमण फैलिने मानिस तथा जनावरको मृत्यू हुने, गरिव हुनु वालिनालिमा विभिन्न रोग लाग्नु कुपोषण हुनु सामाजीक अपहेलना</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● खानेपानीको मुहान वा वातावरण तथा व्यक्तिगत सरसफाई गर्ने ● दुषित पानी नपिउने ● पानी निर्बलिकरण गर्ने ● सरसफाईको लागी जनचेतना जगाउने ● रोग विरुद्धका खोप लगाउने ● स्वास्थ्य संस्थासँग समन्वय गर्ने ● किटनाशक औषधि प्रयोग गर्दा ख्याल गर्नु ● गाविस पुर्ण सरसफाई तथा खुल्ला दिशा पिशाव मुक्तको लागी जनदवाव दिने ● स्वास्थ्य कार्यकर्ताको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ● रोगी मान्छे अलग तथा सुरक्षित राख्न प्रेरित गर्ने ● स्वास्थ्य संस्थाले गाँउघर क्लिनिकको व्यवस्था गर्ने
५	हुरीबतास	<ul style="list-style-type: none"> ● बायूमण्डलीय चक्र ● तापक्रम बढनाले ● ढल लागेका रुख कटानी नगर्नाले 	<ul style="list-style-type: none"> ● घरहरुको छाना उडाउने ● भौतीक संरचना विग्रनु ● वोटविरुवा र मानिसको क्षती गराउँछ 	<ul style="list-style-type: none"> ● वृक्षारोपण गरि हावा रोक्ने ● पक्कि घरको निर्माण गर्ने ● हावाहुरीको समयमा घर भित्र नै बस्ने

		<ul style="list-style-type: none"> ● कमजोर छाना बनाउनु 	<ul style="list-style-type: none"> ● साना साना विरुवा भाचीएर बढ्न नसक्नु ● वालीनालि तथा कृषिको क्षती 	
६	आगलागी	<ul style="list-style-type: none"> ● खरको छाना हुनु ● जोडिएका घर बस्ती हुनु ● खडेरी ● लापारवाही ● खडेरी ● चुरोट तथा विभिन्न ज्वलनशिल पदार्थको जथाभावी प्रयोग गर्नाले ● वनजंगलमा ढडेलो लगाउनाले ● चट्यांग पर्नु ● विद्युतिय शट हुनु ● हुरी वतास बढि चल्नु र हुरी आएको वेलामा आगो बाल्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ● धनजन तथा मानवीय क्षती ● पशुपंक्षी विनास, ● एक घर जल्दा पुरा गाँउ जल्नु ● जंगलमा आगो लगाउँदा अन्य विरुवाको उत्पादनमा कमी 	<ul style="list-style-type: none"> ● घरहरु टाढा टाढा निर्माण गर्ने ● पत्थर तथा आगो कम लाग्ने छाना प्रयोग गर्ने ● वनजंगलमा आगोलागी रोक्ने ● विजुली बतीको राम्रो वाईरिङ्ग गर्ने ● सलाई लाईटर वच्चाबाट टाढा राख्ने ● आगोलागीको जनचेतना फैलाउने ● पूर्व सूचना प्रणाली स्थापना गर्ने
७	हिमपात	<ul style="list-style-type: none"> ● मौषम हेरफेर हुनाले ● बस्तीहरु धेरै लेकाली ठाँउमा हुनु ● अत्याधिक चिसो हुनु ● गरीबी ● हिमपातबाट वच्ने उपायको ज्ञानको कमी ● लापरवाही ● जलवायू परिवर्तन 	<ul style="list-style-type: none"> ● मृत्यू वाली नालि नष्ट, ● मानिस, पशु, खेती वाली र वनस्पती प्रभावीत हुने ● पशुलाई घाँस पानीमा धेरै दिन सम्म समस्या हुनु ● चिसोबाट सक्रमित रोग लाग्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● तातो न्यानो कपडा लगाउने ● वृद्ध तथा बाल वालीकाको बढी हेरचाह र तातो खाने कुरा दिने ● घाँस दाउराको हिउ पर्नु अगावै व्यवस्था गर्ने ● पूर्व तयारी अवस्थामा रहने ● हिमपात सहनसिल खेती गर्ने ● विपन्नको लागी राहतको व्यवस्था गर्ने
८	चट्यांग	<ul style="list-style-type: none"> ● वातावरण सन्तुलन नहुनुले ● खण्ड वा अती वृष्टि हुनु ● चटयाड. सम्बन्धि कम ज्ञान 	<ul style="list-style-type: none"> ● मानिस तथा पशुको मृत्यू वा घाईते हुने ● आगोलागी हुने ● विरुवा नष्ट हुने 	<ul style="list-style-type: none"> ● घरमा लाईटिंग रड प्रयोग गर्ने ● अग्लो रुख, टावर मुनी नबस्नु ● पानी परेको बेला विद्युतिय बस्तुहरु वा उपकरणहरु बन्द गरी राख्नुपर्ने
९	जनावर आतंक	<ul style="list-style-type: none"> ● चरण क्षेत्र कमीले गर्दा ● जथाभावी गाईबस्तु छोड्नाले ● वनजंगल मासिनु ● जनावरको एकलोपनको कारण ● छेकवार नलागाउनु ● खेती गर्ने स्थान जंगल नजिक 	<ul style="list-style-type: none"> ● बालिनालिमा नष्ट हुनु ● अपांगता तथा ज्यान समेत जाने ● सरुवा रोग सर्न सक्ने ● घर तथा अन्य संरचना विगाने ● घर पालुवा पशुको 	<ul style="list-style-type: none"> ● चरणको सहि व्यवस्थापन गर्ने ● गाईबस्तु छाडा नछोड्ने ● बालिनालि, पशु र मानिस संरक्षण गर्न जंगलको वरिपरि तारवारको फेन्सिंग वा करेण्ट प्रयोग गर्ने । ● जंगलको संरक्षण गर्ने

		हुनु	नोक्सान गर्ने ● बोट विरुवा खाईदिने	
१०	पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> ● धेरै वर्षा हुनु ● पानीको निकास थुनिनु र भिरालो जमिन हुनु ● बाढीले गर्दा ● अव्यवस्थित खेतीपाती ● जथाभावी खोरिया फडानी गर्नु ● कमजोर भूवनावट हुनु ● सडक विस्तार हुनु ● खानी उत्खनन 	<ul style="list-style-type: none"> ● पानी दुषित हुनु ● खेतीपाती पुरीनु ● पानीका नहर तथा कुलो नष्ट हुने ● गाईबस्तुका चरण वा घाँस नहुनु ● जंगली जनावरको बासस्थान नोक्सान ● विद्यार्थीहरुको बाटो अवरुद्ध भई पठन पाठनमा समस्या तथा अन्य व्यक्तिको आवत जावतमा समस्या हुनु ● धनजनको क्षति हुनु ● मलिलो माटो वगाई लाने 	<ul style="list-style-type: none"> ● सिंचाई नहर पक्क बनाउनु पर्ने ● वन विनासमा रोकथाम तथा वन सम्बन्धि चेतना अभिवृद्धि गर्ने ● खाली ठाँउमा वृक्षारोपण गर्ने ● वर्षा याममा वर्षाको पानीको भल काट्ने ● हुंगा खानी उत्खनन गर्न रोक्ने ● खुल्ला चरिचरण रोक्ने ● विपद् जोखिम कोष स्थापना गर्ने ● वन व्यवस्थापन समितिलाई सक्रिय गराउने

तालिका नं ९ : विपद्को कारण र असर विश्लेषण

२.७ जिल्लाको रहेको श्रोत तथा क्षमताको विश्लेषण

२.७.१ बाजुरा जिल्लामा रहेका संघ संस्थाहरुको विवरण जसले विपद् पूर्व, विपद्को समयमा र विपद् पश्चात सहयोग गर्न सक्दछन् ।

क्र.सं	संस्थाको नाम	कार्य क्षेत्र	काम गर्ने क्षेत्र
१	जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समिति	२७ वटै गाविस	समन्वय, सुचना र प्रहरी परिचालन, आर्थिक सहयोग
२	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	२७ वटै गाविस	उपचार, औषधी र टोली परिचालन
३	जिल्ला विकास समिति	२७ वटै गाविस	समन्वय, आर्थिक र सामाग्री
४	महिला विकास कार्यालय	२७ वटै गाविस	आर्थिक
५	जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालय	२७ वटै गाविस	तारजाली र प्राविधिक
६	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	२७ वटै गाविस	आर्थिक र प्राविधिक
७	जिल्ला पशु कार्यालय	२७ वटै गाविस	औषधी, भ्याक्सिन
८	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	२७ वटै गाविस	खोज तथा उद्धार
९	जिल्ला वन कार्यालय	२७ वटै गाविस	काठ दाउरा,
१०	जिल्ला कृषी विकास कार्यालय	२७ वटै गाविस	विउ विजन, प्राविधिक
११	रेडक्रस बाजुरा	२७ वटै गाविस	,,, प्राविधिक
१२	गैसस माहासंघ	२७ वटै गाविस	समन्वय, आर्थिक र प्राविधिक
१३	अंचल प्रहरी	२७ वटै गाविस	खोज तथा उद्धार, सूचना
१४	पीसविन	२७ वटै गाविस	बालबालिक, शिक्षा

१५	सप्रोस नेपाल	२७ वटै गाविस	खाद्य अधिकार, समन्वय
१६	एच. आर.सी.	९ गाविस	शिक्षा, सामाजिक परिचालन
१७	गिफ्ट बाजुरा	२७ वटै गाविस	खानेपानी सरसफाई, सहकारी
१८	महिला विकास मंच	२७ वटै गाविस	पोषण, स्वास्थ्य
१९	ग्रामीण बहु विकास समाज नेपाल (रुम्डेस नेपाल) बाजुरा	७ वटा गाविस	समन्वय तथा प्राविधिक
२०	आर.डी.एन. बाजुरा	२७ गाविस	समन्वय
२१	एन.एन.डी.एस.ओ.	२७ गाविस	समन्वय
२२	केयर नेपाल	२७ गाविस	शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि
२३	ग्रामीण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना	७ गाविस	खानेपानी सरसफाई
२४	पुस बाजुरा	११ गाविस	पारदर्शिता जवाफदेयीता, समन्वय
२५	बी.एन.एम.टी	२७ गाविस	स्वास्थ्य अधिकार
२६	युनिसेफ	२७ गाविस	बालबालिका, शिक्षा, प्राविधिक
२७	यु.एन.एफ.पी.ए.	२७ गाविस	प्रजननस्वास्थ्य, किशोर, किशोरी शिक्षा
२८	डब्लु. एफ.पी.	२७ गाविस	खाद्यान्न, कृषि
२९	ग्रामीण विकास सेवा केन्द्र	२७ गाविस	लघु विद्युत, सुधारिएको घट्ट, जलवायु परिवर्तन, नविकरणीय उर्जा
३०	सुआहारा	२७ गाविस	पोषण, स्वास्थ्य, समन्वय
३१	असल शासन क्लव	२७ गाविस	सुशासन पैरवी, समन्वय
३२	शान्ति र युवाका लागि विकास संजाल बाजुरा	२७ गाविस	युवा अधिकार, समन्वय
३३	दलित शसक्तिकरण केन्द्र	२ गाविस	परदर्शीता स्थानिय जवाफदेहीता
३४	सेतो गुरास	२७ गाविस	समन्वय

तालिका नं १० : संघ संस्थाको विवरण

२.७.२ स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको लेखाइकन :

समुदायमा विपद्को सामना गर्न परम्परागत रूपमा अपनाउने गरिएका विधिहरूको सूची तयार गरी निम्न अनुसार राखिएको छ :

क्र. सं.	विपद्को प्रकार	विपद् भएको वर्ष/महिना	विपद्पहिले गरिएका पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनीकरणका कार्य	विपद्को सामनाका लागि विपद्को समय र पछि अपनाइएका विधि
१	पहिरो	२०५६, २०५८, २०६३, २०७०, २०७१, २०६७	<ul style="list-style-type: none"> जोखिम स्थानबाट टाढा बस्ने गरेको छिटपुट वृक्षारोपण गरिएको पहिरो जाने स्थानमा गह्वर बनाएको भल काटेको, खोलमा ढुंगाको प्रखाल लगाएको 	<ul style="list-style-type: none"> खोज तथा उद्धार कार्य गर्न सहयोग गरिएको, उद्धार पश्चात व्यवस्थित तथा सुरक्षित स्थानमा लगेको सुरक्षा कर्मीलाई खबर गरिएको

२	बाढी	२०५९, २०६४, २०७१, २०७०, २०६९ साथै पटक पटक	<ul style="list-style-type: none"> ● जोखिमबाट टाढा रहने गरेको ● घर वरिपरि पानी जाने खोल्ला बनाएको ● बाढी आउने समयमा नदिबाट मानिसको आवत जावत रोक लगाएको ● खेतको किनारमा वेड लगाएको ● पानीको बहावको लागी निकास खुलाएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● खोज तथा उद्धार कार्य गर्न सहयोग गरिएको, ● सान्त्वना दिने गरेको ● खोला नजिकको बस्ती अन्यत्र सारीएको ● खेतमा लगाएको नहरको पानी खोलामा भाँचेको ● काठे पुलको निर्माण गरेको ● डोरी प्रयोग गरि पशुलाई तारेको वा उद्धार गरिएको ● घाईतेका लागी प्राथमीक उपचारको व्यवस्था गरेको ● राहातको व्यवस्था गरेको
३	खडेरी	बर्षेनी २०५८, २०६६, २०६१, २०७०	<ul style="list-style-type: none"> ● पानीको मूहानबाट कूलो खनी खेतीपाती गरेको ● पानीको मुहान सुरक्षीत राखेको ● पोखरी, कुँवा खनेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● खानाको लागी बैकल्पिक सिस्नु, ढिडो प्रयोग गरिएको ● खाद्य सामग्री खोज्न सदरमुकाम मार्तडी गएको ● पाईपबाट पानीलाई खेती गरेको ● सिजन सकिए पछि खेती नगर्ने ● पोखरी, कुवाबाट सिंचाई गरेको
४	हिमपात	२०६७ २०६५	<ul style="list-style-type: none"> ● घाँस दाउराको अग्रिम व्यवस्था मिलाएको ● खाद्यान्न जम्मा गरि राखेको ● बाक्लो कपडाको व्यवस्था गरेको 	<ul style="list-style-type: none"> ● आगो बालेर बसेको ● बस्तुभाउलाइ घाँस पात, सोत्तर गोठ भित्रै राखी खुवाउने गरेको ● बाक्लो कपडा लगाएको
५	आगलागी	२०६७, २०६४, २०६८, २०६९, २०६१ २०५१	<ul style="list-style-type: none"> ● घर बनाउदा ध्यान दिईएको ● हावाहुरी भएको वेला आगो बाल्न कम ● सुकेको पराल घर छानाबाट टाढा राखेको ● आगो बाल्ने ठाउमा वरिपरिबाट हुंगा लगाएको ● बच्चाबाट सलाइ जस्ता सामग्री टाढा राखिएको, ● चेतना अभिवृद्धि गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● पानी, केराको पातबाट आगो निभाएको ● घर बनाउन निशुल्क काठ उपलब्ध गर्ने गरेको ● पिडितलाई लत्ता कपडा र खाद्यान्नको व्यवस्था गर्न पहल गरेको, ● छिमेकीबाट सहयोग प्राप्त गरेको
६	महामारी	२०२५, २०४६, २०५०, २०४२	<ul style="list-style-type: none"> ● पानी, खानपान र वसाईमा असुरक्षित भई टाढा जंगलमा बस्ने गरेको ● फोहोर मैला तथा खानपानमा ध्यान दिईएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● घरेलु उपचार तथा जडिवुटि प्रयोग गर्ने गरिएको ● प्राथमीक उपचार गर्नुका साथै स्वास्थ्य केन्द्रलाई जानाकारी गरिइएको

तालिका नं ११ : स्थानिय ज्ञान, सीप र प्रविधिको लेखांकन

२.७.३ जिल्लामा रहेका स्रोतहरू (भौतिक, सामाजिक, प्राकृतिक, आर्थिक तथा मानविय स्रोत)

विवरण	भण्डारण स्थान	मौज्दात रहेको कार्यालय वा निकाय	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
भौतिक स्रोत (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्न सकिनेछ)					
सार्वजनिक भवन					
स्वास्थ्य केन्द्र/अस्पताल	२८				
भण्डारगृह	खाद् संस्थान कोल्टी र मार्तडी, रेडक्रस मार्तडी, टांटे र गुदुखाती				
खादान्न	६०० क्विन्टल				
पुल					
सडक	सांफे बाजुगाड सम्म पिच				
विद्यालय भवन	६७४				
सुरक्षित आवास तथा स्थान					
सामुदायिक चर्पी					
सञ्चारका साधन	मोवाइल, सिडिएमए, एडिएसएल, एफ,एम २, पत्रपत्रिका				
यातायातका साधन	जीप, ट्रक, वस,मोटरसाइकल, हवाई मा नेपाल, तारा र गोमा एअरलायन्स, हेलिकप्टर, भेडा				
पूर्वसूचना प्रणाली					
लाइफ ज्याकेट	२४ जिल्ला प्रहरी १० गिफ्ट बाजुरा				
सिजफायर ग्यास	प्रहरी ५				
गैर खाद् सामग्री	२० परिवार राहत सामग्री रेडक्रस				
मानव संसधन (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्न सकिनेछ)					
आधारभूत खोज तथा उद्धार तालिम प्राप्त जनशक्ति	सेना र प्रहरी संग रहेको				
जिल्ला विपद् प्रतिकार्यसम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	सेना, प्रहरी, रेडक्रस, गिफ्ट वाजुर र स्काउट				
तालिम प्राप्त पौडीबाज,					
स्वास्थ्य कर्मी	६८ डक्टर, नर्स, अहेव				

प्राथमिक उपचारक					
मनोसामाजिक परामर्शदाता					
तालिम प्राप्त कृषि प्राविधिक					
शिक्षक	७१०				
महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवक	२६१				
सिकर्मी					
डकर्मी					
सामाजिक स्रोत (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्न सकिनेछ)					
सामुदायिक भवन					
पाटी पौवा					
सर्वाजनिक धारा					
मठ मन्दिर					
आर्थिक स्रोत सामाजिक स्रोत (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्ने)					
व्यापार व्यवसाय	९५५ उद्योग वाणिज्य संघ रेकर्ड				
उद्योग कलकारखाना	१८९ नविकरण भएका				
नोकरी					
बचत समूह					
विपद् व्यवस्थापन कोष	३ लाख वरावर खर्च गर्न सकिने विभिन्न संस्थामा				
ब्याङ्क तथा वित्तीय संस्था	२				
सहकारी					
प्राकृतिक स्रोत सामाजिक स्रोत (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्न सकिनेछ)					
खेतीयोग्य भूमि	२०१५५ हे				
प्राकृतिक धारा वा मूल	५८५८ मुल				
कुवा	९१३				
नदीनाला	२ मुख्य कर्णाली र बुढी गंगा				
सार्वजनिक ताल तथा पोखरी	७ ताल र धेरै पोखरी				
सिँचाइको साधन र स्रोत	३० प्रतिशत, नदी,खोला, पोखरी				
वनजङ्गल (हेक्टर वा रोपनी)	९४१५० हे.				
सौर्यउर्जा	१४९३ घरधुरी				

तालिका १२ : श्रोतहरूको विवरण

बाजुरा जिल्लामा लघु घरेलु तथा साना उद्योगको अत्यन्तै सम्भावना रहेता पनि हाल तपसिल अनुसारका फर्महरु संचालनमा रहेका छन् ।

क्र.सं.	विवरण	संख्या
१	दैनिक उपभोग्य (किराना तथा खाद्यान्न मदिरा पसल)	५७१ फर्म
२	रेडिमेन्ट कपडा जुता फेन्सी पसल	१७९ फर्म
३	ईलेक्ट्रोनिक्स विद्युतिय उपकरण (मोवाईल ग्यालरी)	३८ फर्म
४	स्टेशनरी, फोटो ग्राफी, संचार सेवा	३३ फर्म
५	फर्निचर उद्योग	२२ फर्म
६	श्रृङ्गार (कस्मेटिक)	१३ फर्म
७	होटल एण्ड लज	१६ फर्म
८	हार्डवयर	९ फर्म
९	रेमिटेन्स, ढुवानी सेवा, मेडीकल, एग्रीभेट	१२ फर्म
१०	कम्प्युटर तथा ट्रेनिङ सेन्टर	१० फर्म
११	जडीबुटी खरिद विक्री केन्द्र, मिल र उद्योग	४२ फर्म
१२	सिलाई कटाई (टलरिङ्ग) सेन्टर	४ फर्म
१३	आर्ट्स, हेयर कटिङ्ग, विविध	६ फर्म

तालिका १३ : स्थानिय उद्योगको विवरण

स्रोत: उद्योग वाणिज्य संघ, बाजुरा २०७०

जिल्लामा स्वास्थ्य संस्थाको स्थिति निम्न बमोजिम रहेको छ ।

क्र.सं.	विवरण	संख्या
१	अस्पताल संख्या	२
२	शैया (सवैको जम्मा)	१८
३	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	१
४	स्वास्थ्य चौकी	१७
५	उप स्वास्थ्य चौकी	९
६	आयुर्वेद औषधालय	२
७	गाउँघर क्लिनिक	६४
८	खोप क्लिनिक	१२२

तालिका नं १४ : स्वास्थ्य संस्थाको स्थिति

जिल्ला अस्पताल बाजुराले कुल जनसंख्याको १४ प्रतिशत जनसंख्यालाई सेवा प्रदान गरेको छ र यस अस्पतालको बेड दर ३० प्रतिशत रहेको छ ।यस्तै प्राकृतिक श्रोतको रूपमा जिल्लामा २४,८८८ जम्मा पानीको श्रोतमा १७,०३८ धारो, २ ट्यूबवेल्, ६४ छोपेको कुवा, ८६७ नछोपेको कुवा, ५,८५८ मुलको पानी, ८३८ नदिनाला, २५ वटा अन्य श्रोत र थाहा नभएका १९६ पानीका श्रोत रहेका छन् । साथै ७ताल तथा कैयौं पोखरी रहेका छन् ।

जिल्लाका ४ गाविसमा विपद जोखिम ब्यवस्थापन कोषको ब्यवस्था गरिएको छ भने ४ वटा गाविसमा योजना रहेको छ । खोजी तथा उद्धार र प्राथमिक उपचारका विभिन्न सामाग्रीहरु लाईफ ज्याकेट देखि गैची, सावेलका साथै ड्रेसिङ्ग

प्याड, स्ट्रेचरहरु गाविस र जिल्लामा राखिएको छ । जिल्लामा रहेका सुरक्षा कर्मीहरु शसस्त्र प्रहरी, सैनीक र जन पथ प्रहरीमा पनि केहि टुकडीमा तालिम प्राप्त व्यक्तिहरु उपलब्ध रहेका छन् ।

२०७० सालको जिल्ला शिक्षा कार्यालयको तथ्यांक बमोजिम यस जिल्लामा स्वीकृत शिक्षक दरवन्दी स्थायी, अस्थायी, महिला विकास अस्थायी र राहत दरवन्दीमा कार्यरत शिक्षकको विवरण हेर्दा जम्मा ९८९ जना कार्यरत रहेका छन् । त्यसैगरी स्वास्थ्य संस्थामा मानव संसाधनको स्थिति (डाक्टर, नर्स, स्वास्थ्य कर्मी) निम्न बमोजिम रहेको छ ।

पद	संख्या
मे. सुपरीटेनडेन्ट	१
मे. अधिकृत	२
जनस्वास्थ्य अधिकृत	१
डाक्टर करार	३
सि.ई.ओ.सि. सेन्टर डाक्टर	१
एच.ए.	४२
रेडियो ग्राफर	१
ल्याव असिस्टेन्ट	२
ल्याव टेक्निसियन	१
को.चे.अ.	१
डा.रु.अ.	१
नर्स अनमी	२०
अ.हे.व.। हे.अ.	४५
महिला स्वास्थ्य स्वयमसेवक	२६१

२. ढबालवालिका संग विपद सम्बन्धि छलफल र विपद जोखिम न्यूनिकरण गर्न सुझाव

प्रकोप स्तरिकरण

प्रकोप	पहिरो	बाढी	आगलागी	चट्याङ्ग	असिना	हिमपात	जनावर आतंक
पहिरो	X	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
बाढी	X	X	बाढी	बाढी	असिना	बाढी	बाढी
आगलागी	X	X	X	आगलागी	असिना	हिमपात	जनावर आतंक
चट्याङ्ग	X	X	X	X	असिना	हिमपात	जनावर आतंक
असिना	X	X	X	X	X	असिना	असिना
हिमपात	X	X	X	X	X	X	हिमपात
जनावर आतंक	X	X	X	X	X	X	X
जम्मा	६	४	१	०	५	३	२
स्तर	१	३	६	७	२	४	५

तालिका १५ : बालवालिका संग गरिएको प्रकोपको स्तरिकरण

विपद जोखिम न्यूनिकरण गर्न सुझाव

- प्रत्येक गाविसको बाटो बाढी र पहिरोबाट सुरक्षित हुनपर्ने
- विधालय भवनको उचित व्यवस्था हुनपर्ने र सवैलाई पायक पर्ने ठाउँमा हुनपर्ने
- जोखिम ठाउँमा वृक्षारोपण गर्ने
- विधालयमा छात्रावासको व्यवस्था
- विधालय भवन बाढी, पहिरो, भूकम्प, हावाहुरी र चट्याङ्गबाट सुरक्षित हुनपर्ने
- प्रत्येक विधालयमा वेन्चको व्यवस्था
- बालमैत्री सामग्री उपलब्ध हुनपर्ने
- बाढी आउने क्षेत्र वा खोला किनारको नजीक वस्ती स्थापना नगराउने
- सडक कालोपत्रे भए दुर्घटना कम हुने थियो
- विधालय जाने ठाउँमा भीर भएकोले बाटो सुधार गरी फराकिलो बनाउने
- भोलुंगे पुल नभएको ठाउँमा पुल बनाइदिने
- बाढी पहिरो जाने ठाउँमा छेकवार लगाइदिने

- आगलागी हुनुभन्दा सलाई लाइटर व्यवस्थित गरेर राख्ने
- विधालय जांदा हुंगा खसेर चोटपटक लाग्न सक्ने र सुरक्षित बनाउने
- विधालयम जांदा बाटो भत्कने त्यसैले सुरक्षित बाटो बनाउने
- कक्षामा ८० जना सम्म वस्नपर्ने
- पत्थरकोट प्रा.वि बुढीगंगा जोखिममा परेकोले जोखिम घटाउन काम गर्नपर्ने
- चर्पी बनाउने र सरसफाई गर्ने जसले रोग फैलिन दिदैन
- सानोलेत स्कुलमा जान विचमा बाढी आउने भएकोले समस्या
- स्वास्थ्य चौकी धेरै टाढा भएकोले समस्या
- विधालयका भवनका छाना उडाउने भएकोले पक्की बनाउने
- बाढीको जोखिम भएको स्थानमा ग्याविनमा हुंगा भरी पर्खाल लगाउने
- भूकम्प प्रतिरोधात्मक घर बनाउने र जनचेतना फैलाउने
- टिनले छाएको विधालयका छाना ढलान भएको भए सजिलो

विधार्थीका मुख्य समस्याहरु

१. विधालय जाने बाटोमा भीर पर्ने, माथिबाट हुंगा झर्ने र बाटो फराकिलो बनाउने
२. विधालय जांदा बाटोमा खोला पर्ने र वर्षातमा तर्न समस्या भएकोले भोलुंगे पुल बनाउने
३. विधालयका छानाहरु टिनको भएकोले उडाउने भएकोले सिमेण्टको गर्न पर्ने
४. विधालयहरु टाढा भएकोले उचित स्थानमा बनाउने
५. विधालय जांदा पहिरो जान सक्ने भएकोले पहिरो नियन्त्रण गर्ने
६. विधालयहरु भूकम्प प्रतिरोधी नभएकोले भूकम्प प्रतिरोधी बनाउने र पुराना मर्मत गर्ने
७. बाटोहरु कच्च भएकोले दुर्घटनाको संभावन भएकोले पक्की बनाउने

मौसमी पात्रो

महिनाहरु मनपर्ने कारणहरु

हरियाली चराचुरुंगी	गहुं अरु पाक्छ बेड, ऐसेलु, गुंएलो पाक्छ	रोपाई गोरु चढाउन पाहाड जाने गीत गाउने	नास्पती, आरु पाक्ने गौरापर्व	बांका पाक्ने, मकै पाक्ने	दशैं धान पाक्ने कांका, अम्बा पाक्ने	तिहार देउसीभैला भाइटिका	सुन्तला, मौसम, ममफली धान भिन्निन्छ	न्यां वर्ष अंग्रेजी महिनाको भोस्वो नाच पुष १५ मनाउने	मघे संक्रान्ती, मुढा बालिन्छ	हेली विवाहको सिजन लालीगुरांस फुल्ने	शीवरात्री
बैशाख	जेष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र
गर्मी मच्छर भाडापखाला भिंगा घाउ खटिरा	गर्मी मच्छर भाडापखाला भिंगा घाउ खटिरा	हिलो जुका स्कूल जान गाह्रो सर्पले टोक्छ पानी धेरै बाढी, पहिरो बाटो अवरोध	हिलो जुका स्कूल जान गाह्रो सर्पले टोक्छ पानी धेरै बाढी, पहिरो बाटो अवरोध	हिलो जुका स्कूल जान गाह्रो सर्पले टोक्छ पानी धेरै बाढी, पहिरो बाटो अवरोध	भगडा, जुवा तास, रक्सी	भगडा, जुवा तास, रक्सी	चिसो बलविवाह रक्सी	धेरै चिसो विरामी रुघाखोकी निमोनिया हिमपात खेतीपातीमा असर	धेरै चिसो विरामी रुघाखोकी निमोनिया हिमपात खेतीपातीमा असर	धेरै चिसो विरामी रुघाखोकी निमोनिया हिमपात खेतीपातीमा असर हवाहुरी	हवाहुरी आगलागी छाना उडाउने

महिनाहरु मन नपर्ने कारणहरु

३.१० जोखिम अनुमान

पहिरो : यस जिल्लामा ७७९१ घरधुरीका ३६५३० जना र ७५५४ विगाहाको खेतीवाली, ८३ वटा विद्यालय, ८ स्वास्थ्य चौकी ९३ वटा खानेपानीका मुहान, धाराहरु, ६६ वटा सिंचाई कुलोहरु र १ वटा मन्दिर पनि पहिरोको जोखिममा रहेका छन् ।

बाढी : बाढीको जोखिममा ६९२५ घरधुरीका ३३०२८ जनसंख्या प्रभावित हुन सक्ने साथै ८८४३ रोपनी जमिन क्षति हुन सक्ने संभावना रहेको छ । यसैगरी ६० वटा विद्यालय, ९ वटा स्वास्थ्य चौकी, ८९ वटा खानेपानीका टंकी, धाराहरु, ७८ वटा सिंचाई कुलोहरु र २ वटा मन्दिर पनि बाढीको जोखिममा रहेको पाइएको छ ।

खडेरी : खडेरीको जोखिममा करीव १४५४ घरधुरीका ९७६१ जनसंख्या प्रभावित हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

आगोलागी : २२९१ घरधुरीका १३३०२ जनसंख्या र ७५९ विगाहा जमिनमा लगाएको खेती आगोलागीबाट जोखिममा रहेको छ ।

माहामारी : (भाडापखाला तथा अन्य) : जोखिम नक्शा अनुसार लिइएको तथ्यांक अनुसार १५२० घरधुरीका ८६६६ जनसंख्या माहामारीको प्रकोपबाट प्रभावित हुन सक्ने देखिन्छ ।

भूकम्प नेपालकै लागि पहिलो पहिलो प्रकोप भएकोले बाजुरा जिल्लामा पनि यसलाई पहिलो प्रकोपको रूपमा लिइएको छ । यस्तै गरी यस जिल्लामा हावाहुरी, हिमपात, असिना, वालीनालीमा लाग्ने रोग, पशुपक्षिको रोग, आगलागी चट्याङको जोखिममा पनि रहेको गाविसमा संकलन गरिएको तथ्यांकले देखाउँदछ ।

खण्ड ३ : जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना District Disaster Management Plan (DDMP)

३.१ विपद् पूर्वजोखिम न्यूनिकरणकालागि गरिने क्रियाकलापहरु

३.१.१ विषयगत क्षेत्र : भौतिक पूर्वाधार विकास

क्रसं.	प्रमुख प्रकोप	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	विपद् जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु	मूख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
१	भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> भवन, सडक, पुल, विद्युत र संचारका संरचनाको क्षती हुने 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्प प्रतिरोधात्मक पूर्वाधार निर्माणकालागि सुचना, जिंगल, नाटक, अन्तरक्रिया, अर्न्तवार्ता गर्ने संरचना निर्माण पूर्व संलग्न समुह, व्यक्तिलाई अभिमुखिकरण गर्ने भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि अपनाउनकालागि इन्जिनियरिङ., भौगोलिक तथा भौगर्भिक अध्ययन सहित संहिता पालना गराउने बाजुरा जिल्लाको भूकम्पय जोखिमको सन्दर्भमा माटोको परिक्षण गर्ने भूकम्प प्रतिरोधी संरचना निर्माणकालागि इन्जिनियर, ओभरसियर, मिस्त्री र ठेकेदारलाई भूकम्प प्रतिरोधी घर निर्माण सम्बन्धि सचेतना र दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने एक गाउँ एक भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण गर्न सक्ने दक्ष जनशक्ति या मिस्त्र तयार गर्ने नेपाल सरकारको २ तले भन्दा अग्लो भवन बनाउन नपाउने नितिलाई कार्यान्वयन गर्ने 	जिविस, नपा र गाविस आ आफ्नो क्षेत्रमा जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	सडक, सिंचाई, विद्युत, खानेपानी, गैसस, उद्योग वाणिज्य संघ	निरन्तर

			<ul style="list-style-type: none"> ● बाजुराका घरका संरचनाहरु कत्तिको बलिया छन् भन्ने बारे एक अध्ययन गर्ने ● जिल्लाको भवन निर्माण मापदण्ड तयार गर्ने ● पुराना घरलाई प्रवलीकरण गर्न सकिन्छ भन्ने चेतना जगाउने र प्रवलीकरण सम्बन्धि कार्यलाई अगाडि बढाउने ● जिल्लामा विपद व्यवस्थापन कार्यालय, विपद व्यवस्थापन कोष खडा गर्ने ● गाविस, नपा, जिविस र सरकारी कार्यालयहरुको वार्षिक र आवधिक योजनामा विपद जोखिम न्यूनिकरणका विषयहरु राख्ने 			
२	बाढी	<ul style="list-style-type: none"> ● नहर, तटवन्धन, खोलाका किनारमा अवस्थित वस्ती, विधुत गृह बजारमा क्षति पुग्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● खोलाको किनारमा वस्ती नवसाल्न सुचना प्रसारण गर्ने ● बाढीको अधिकतमा तहको आंकलन गरी इन्जिनियरिङ अध्ययन र डिजाइन बमोजिम संरचना निर्माण गर्ने ● बाढी प्रभावित वस्तीहरु जोगाउन तटवन्धन, वृक्षारोपण, चेकडयाम र छेकवार लगाउने ● वाजुरा जिल्लामा रहेका विधुत गृहहरु बाढीको जोखिम बाट जोगाउन तटवन्ध, चेकडयाम र वृक्षारोपण गर्ने 	जिविस, नपा र गाविस आ आफ्नो क्षेत्रमा जिल्ला भूसंरक्षण र जल उत्पन्न प्रकोप	गैससहरु, अन्तर्राष्ट्रिय गैसस, सुरक्षा निकाय	वर्षा शुरु हुनुभन्दा पहिल
३	पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> ● भवन, सडक, पुल, विधुतका संरचना, संचार संरचनामा क्षती हुने 	<ul style="list-style-type: none"> ● पहिरो जानका कारण र यसले पार्ने असरको बारेमा रेडियो, पत्रपत्रिका, क्लव, एफ.एम.वाट सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ● पहिरो जोखिम वस्तीहरुमा चेकडयाम, तटवन्धन, छेकवार गर्ने ● ३० डिग्री भन्दा बढएको भिरालो जमिनमा वस्ती नवसाउने नीति बनाउने 	„	जिल्ला वन कार्यालय, जिल्ला प्रशासन, सुरक्षा निकाय, गैसस,	वर्षा शुरु हुनुभन्दा पहिले

			<ul style="list-style-type: none"> ● छाडा चरिचरन नियन्त्रण गर्ने 			
४	हावाहुरी र आगलागी	<ul style="list-style-type: none"> ● भवनको छााना उडाउने, भ्यालको ढोका फुटने, भवनमा आगलागी भै धनजनको क्षति हुने 	<ul style="list-style-type: none"> ● हावाहुरी र आगलागी बाट बच्ने उपाय सम्बन्धि जनचेतना जगाउने ● छाानाको माथि पर्खाल लगाउन सचेतना जगाउने र लगाउने ● नयां निर्माण गर्दा हावाहुरी मुक्त बनाउने ● केटाकेटीहरुलाई सलाई लाइटर, नदिने र जनचेतना जगाउने ● खरका छाानाको वस्तीमा सुरक्षित सामग्री प्रयोग गर्न र जोगिन सन्देश प्रवाह गर्ने 	”	”	”
५	चट्याड.	<ul style="list-style-type: none"> ● टेलिफोन, विद्युत संरचना, टुला भवनहरुमा क्षति र पशु तथा मानिसहरुको मृत्यु तथा घाइते 	<ul style="list-style-type: none"> ● घरमा तथा गोठमा अर्थिड. लगाउनकोलागि सचेतना फैलाउने ● चट्याड.बाट जोगिने उपायहरुवारे सचेतना फैलाउने 	”	”	”

३.१.२. विषयगत क्षेत्र : खानेपानी तथा सरसफाई : खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय

प्रमुख प्रकोपहरु	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	विपद जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
बाढी पहिरो	संरचना क्षति हुने, पाइपलाइन चुटाउने, मुहान पुरिने र इन्टेक बगाउने	<ul style="list-style-type: none"> ● बाढी पहिरोको अवस्था अध्ययन गरी स्थान छनौट - कप्तभ कभभिततष्यल० गर्ने र सोही अनुसार संरचनाहरुको डिजाइन र निर्माण गर्ने ● संरचनाहरुको वरिपरी घेरावार र ऋबतअज मचबष्ल निर्माण गर्ने ● वृक्षारोपण गर्ने ● खुला चरिचरनको क्षेत्रहरुको रोकथाम गरी सामुदायिक र निजीवन व्यवस्थापनमा जोड दिने नीति बनाउने ● प्राविधिकहरुलाई विपद जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापन सम्बन्धि र प्रतिरोधात्मक डिजाइन र इस्टिमेट र सर्भे सम्बन्धि तालिम दिने ● बन संरक्षण र मुहान संरक्षण सम्बन्धि जनचेतनामुलक क्रियाकलापहरु संचालन गर्ने ● जिल्ला परिषदबाट निर्णय गरी खानेपानीका संरचनाहरुको विमा गर्ने कार्यको शुरुवात गर्ने नीति बनाउने 	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय जिल्ला वन कार्यालय सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह	आर.भी.डब्लु.आर.ए म.पी, गिफट बाजुरा, पिसविन, सप्रोस, एचआरसी, रेडक्रस, आरआरएन, जिविस र फेडवासन विमा संस्थान,	निरन्तर
खडेरी	मुहान सुक्ने र डिस्चार्ज कम हुने पानीको माग बढने	<ul style="list-style-type: none"> ● मुहानको catchment area मा water smart विरुवाहरु रोप्ने ● पानी रोक्ने Recharge Pit निर्माण गर्ने ● आकासे पानी संकलन प्रविधी अवलम्बन गर्ने ● Solar lifting प्रविधि अपनाउने ● Hydrolic Ramp Pump प्रविधि अपनाउने 	”	”	”

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना, बाजुरा, २०७२ - २०७६

पानी प्रदुषण	पानीजन्य रोगहरुको प्रवाह र माहामारी बढने	<ul style="list-style-type: none"> ● पानी शुद्धिकरण गर्ने त्वभक्तभलत एबिल तयारी र लागु गर्ने ● पानीको गुणस्तर चेकजांच गर्ने ● औषधी व्यवस्थापन र जनचेतनामूलक क्रियाकलापहरु संचालन गर्ने ● खानेपानीको शुद्धिकरण र प्रदुषण नियन्त्रण सम्बन्धि नियमावलीको प्रभावकारी रुपमा लागु गर्ने ● ध्वतभच तगवप्तिथ त्भअजलष्अप्लब तयार गर्ने ● खानेपानी शुद्धिकरण सम्बन्धि जनचेतना जगाउने र प्रत्येक योजनाहरुमा ध्वतभच क्वाभतथ एबिल लागु गर्ने 	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय जिविस, गाविस, नपा एनसिसीएसपी,
भूकम्प	खानेपानीका संरचनाहरु, टंकी भत्किने र मुहान भासिने र सुक्ने	<ul style="list-style-type: none"> ● खानेपानीका संरचनाहरु भूकम्प प्रतिरोधी निर्माण गर्ने ● विमाको व्यवस्था गर्ने 	„

३.१.३ विषयगत क्षेत्र : जिविकोपार्जन

क्रसं.	प्रमुख प्रकोप	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	विपद् जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
१	भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> विउको अभाव हुने, खाद्यान्नको अभाव हुने, पशुवस्तुको मृत्यु, अपांगता, जमिनमा चिरा पर्ने, खेतीयोग्य जमिन नासिने, खेतीयोग्य जमिन नरहने, वाली नष्ट हुने र सिंचाईमा बाधा व्यवधान हुने 	<ul style="list-style-type: none"> सिंचाई कुलोहरु र पशु गोठहरु भूकम्प प्रतिरोधी हुनुपर्ने भूकम्प सम्बन्धि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने आपतकालीन अवस्थामा उपयोगकोलागि विउ तथा खाद्यान्न भण्डारण संरचना बनाउने अति प्रकोपको जोखिम क्षेत्रमा विउ उपलब्ध गराउने 	जिल्ला कृषी विकास, पशु र सिंचाई कार्यालय	स्थानिय निकाय, संचार क्षेत्र, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैसस	निरन्तर
२	पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> सिंचाईका पुर्वाधार विग्रने, भत्किने, खेतीयोग्य जमिन तथा वालीनाली नष्ट हुने, पशुहरुको नोक्सानी, कृषि सामग्री आयात निर्यातमा समस्या 	<ul style="list-style-type: none"> पहिरो जान सक्ने स्थानमा वृक्षारोपण र चेकडयाम लगाउने वन संरक्षण गर्ने डढेलो नियन्त्रण गर्ने गढा सुधार गर्ने संरक्षण पोखरी निर्माण गर्ने, पहिरो सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धि गर्ने वातावरण संरक्षण गर्ने अनियन्त्रित चरिचरनलाई व्यवस्थित गर्ने 	”	”	”

३	बाढी	<ul style="list-style-type: none"> ● खेतीयोग्य जमिनको कटान तथा पटान हुने ● वालीनाली नष्ट हुने ● पशुवस्तु गोठ बगाउने क्षति हुने ● सिंचाईका संरचना बगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> ● बाढी प्रभावित क्षेत्रमा कृषी योग्य जमिन बचाउनकोलागि तटवन्ध गर्ने, वृक्षारोपण गर्ने ● वातावरण संरक्षण गर्ने ● खोला, नदीनालाको बाटो अवरुद्ध हुने गरी गरिने कार्यलाई बन्द गर्ने ● सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ● खोलाबाट ढुंगा, गिट्टी, बालुवा अनियन्त्रित रूपमा भिक्ने काम बन्द गर्ने नीति बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने 	”	”	”
४	खडेरी	<ul style="list-style-type: none"> ● समयमै वाली लगाउन नपाउने, खडावाली नसप्री उत्पादन न्यून हुने ● पानीका मुहान सुक्ने ● पशुवस्तुको चरणमा समस्या हुने 	<ul style="list-style-type: none"> ● सुख्खा सहने किसिमको वालीको विकास तथा प्रयोग गर्ने ● लामो जरा प्रणालीका वालीको प्रयोगमा बढावा दिने ● बन संरक्षण र वृक्षारोपण गर्ने ● छापाको प्रयोग गर्ने ● वर्षे पानी संकलन गर्ने 	”	”	”
५	असिना	<ul style="list-style-type: none"> ● खडावालीमा नोक्सानी, उत्पादनमा ह्रास 	<ul style="list-style-type: none"> ● कम भर्ने खालका वालीका जात जस्तै धानमा चन्दननाथ १, ३, गहुँमा अन्नपूर्ण र पासाड.लामु खेती गर्ने ● तरकारी वालीमा छापो हाल्ने 	”	”	”
६	हिमपात	<ul style="list-style-type: none"> ● खडा वाली 	<ul style="list-style-type: none"> ● चिसो सहन सक्ने जातको खेती 			

		भाँचिने, परागसेचनमा कमजोरी गर्ने र उत्पादनमा ह्रास आउने	तथा पशुपालन गर्ने			
७	हावाहुरी र चट्याड.	<ul style="list-style-type: none"> ● खडावाली ढाल्ने, भाँच्ने, जस्ले उत्पादनमा असर पशुवस्तुको नोक्सानी 	<ul style="list-style-type: none"> ● बगैचाको किनारमा हावाको वेग रोक्ने खालका विरुवा लगाई हुर्काउने ● घर तथा गोठमा अर्थिड. गर्ने ● हावाहुरी र चट्याड.बाट बच्ने उपाय सम्बन्धि सुचना प्रवाह गर्ने 			
८	महामारी	<ul style="list-style-type: none"> ● कृषीवालीमा क्षति ● पशुवस्तुमा क्षति 	<ul style="list-style-type: none"> ● पशु तथा कृषीवालीमा लाग्ने माहामारी रोग सम्बन्धि जनचेतना जगाउने ● पशुहरुमा भ्याक्सिन लगाउने र समय समयमा पशु शिविर संचालन गर्ने ● कृषी वालीमा जैविक मलको प्रयोग गर्ने ● वातावरण संरक्षण गर्ने ● पशुहरुलाई स्वच्छ, खानेपानी तथा घांसपातको राम्रो व्यवस्था गर्ने 	”	”	”

३.१.४ विषयगत क्षेत्र : स्वास्थ्य तथा पोषण

क्रसं.	प्रमुख प्रकोप	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	विपद् जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु	मूख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
--------	---------------	-------------------------------	---------------------------------------	------------------	------------------	----------

१	भूकम्प, बाढी, पहिरो र आगलागी	<ul style="list-style-type: none"> ● स्वास्थ्य संरचनामा क्षति ● स्वास्थ्य क्षेत्रको जनशक्ति घाइते हुने ● घाइतेको संख्यामा वृद्धि भै स्वास्थ्य संस्थामा चाप बढ्ने ● मेडिकल साधनहरु नष्ट हुने ● औषधीको अभाव हुने ● महामारी फैलिने 	<ul style="list-style-type: none"> ● स्वास्थ्य संरचनाहरु निर्माण गर्दा बलियो गरी निर्माण गर्ने र भूकम्प प्रतिरोधी बनाउने ● पुराना स्वास्थ्यका भवनहरु प्रवलीकरण गरी भूकम्प प्रतिरोधी बनाउने ● स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारी सबैलाई विपद् व्यवस्थापन तालिम दिने ● विपद्मा काम गर्न सक्ने दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने ● प्राथमिक उपचारको तालिम दिने ● अशक्त, अपांगहरुलाई विपद्को बेला सुरक्षित स्थानमा निस्कन पहिले नै व्यवस्था मिलाई राख्ने र सोही अनुसारको संरचना निर्माण गर्ने ● पर्याप्त मात्रामा मेडिकल साधनहरु र औषधीको व्यवस्थापन जिल्लाको ठाउँ ठाउँमा गरी राख्ने -हाल कोल्टी, मार्तडी र टांटे) ● सरसफाई तथा जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने 	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	रेडक्रस, राजनैतिक दल, सुहारा, गिफ्ट वाजुरा, लगायत स्वास्थ्यमा काम गर्ने गैसस, खानेपानी कार्यालय, स्थानिय निकाय, जिल्ला शिक्षा, जिल्ला कृषि र सुरक्षा निकाय	४ महिना भित्र
२	महामारी	<ul style="list-style-type: none"> ● विरामीको संख्या वृद्धि ● मृत्युदरमा वृद्धि 	<ul style="list-style-type: none"> ● सरसफाई सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ● पानीको पाइप फुटेर पानी 	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	जिल्ला खानेपानी	निरन्तर

			<p>प्रदूषित हुने भएकोले सो को व्यवस्थापन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● त्वबलकप्त एष्यप्लत मा ज्भउि म्भकप राख्ने ● पानीको संकलन तथा वितरणमा गुणस्तरियतामा ध्यान दिने र कायम गर्ने 			
३	खडेरी	<ul style="list-style-type: none"> ● अन्न उब्जनीमा कमी हुने ● कुपोषण हुने वालवालिका र महिलाको वृद्धि हुने 	<ul style="list-style-type: none"> ● अन्न भण्डारणको व्यवस्था मिलाउने ● पोषण सम्वन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ● 		जिल्ला कृषी, सुहारा, यूनिसेफ, युएनएफपिए	निरन्तर

३.१.५ विषयगत क्षेत्र : शिक्षा

क्र.सं.	प्रमुख प्रकोप	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	विपद् जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरू	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरू	समय अवधि
१	भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> ● भौतिक संरचनामा दियालय भवन चर्किने, भत्किने ● विद्यार्थी तथा शिक्षकहरूको मानविय क्षति हुने ● शैक्षिक सामग्रीको नोक्सान हुने ● विद्यार्थी, शिक्षक तथा अभिभावकहरूमा मनोसामाजिक असर पर्ने ● पठन पाठनमा अवरुद्ध हुने ● घाईते हुने 	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालयहरू स्थापना गर्दा भूकम्प प्रतिरोधि भवन निर्माण गर्ने ● पुराना संरचनाहरूको पहिचान गरि भवनहरू प्रबलिकरण गर्ने ● भवन निर्माण गर्दा उपर्युक्त विपद् जोखिमबाट सुरक्षित स्थानमा निर्माण गर्ने ● विद्यार्थी, शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई भूकम्प जोखिम तथा न्यूनिकरण सम्बन्धि तालिम दिने जस्तै यस सम्बन्धि अभ्यास गर्ने ● विद्यालयका भ्याल ढोका बाहिर खोल्न मिल्ने बनाउने ● विपद् हेर्ने उपसमितिको गठन गर्ने 	जिशिका, शिक्षा सम्बन्धि निकाय	नेपाल सरकारका शिक्षासँग सम्बन्धित सरकारी, NGO/INGOs, CBOs	<ul style="list-style-type: none"> ● २ वर्ष ● १ वर्ष <p>३ महिना</p>
२	बाढी	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालय भवन वगाउन ● आवत जावतमा समस्या तथा अवरोध हुने ● पठन पाठनमा 	<ul style="list-style-type: none"> ● नयाँ भवन बनाउदा उपर्युक्त तथा सुरक्षित स्थानको छनोट गर्ने ● स्थापीत विद्यालयहरूको अवस्था हेरी नदिमा तत्वन्ध निर्माण गर्ने 	” , विव्यस	”	<ul style="list-style-type: none"> ● ३ महिना ● २ वर्ष ● ३ महिना

		<ul style="list-style-type: none"> अवरुद्ध हुने घाईते तथा मृत्यू हुने 	<ul style="list-style-type: none"> जनचेतना फैलाउने 			
३	पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयको स्थान पुरिने र भवन भत्कीने पठन पाठनमा अवरुद्ध हुने घाईते तथा मृत्यू हुने 	<ul style="list-style-type: none"> नयाँ भवन बनाउदा उपर्युक्त तथा सुरक्षीत स्थानको छनोट गर्ने बृक्षारोपण गर्ने स्थापीत विद्यालयहरुको अवस्था हेरी पहिरो राक्ने बलियो छेकवार तथा पर्खाल निर्माण गर्ने जनचेतना फैलाउने 	”	”	<ul style="list-style-type: none"> ३ महिना तत्कालै र आवश्यकता अनुसार तत्कालै र निरन्तर
३	हुरीवतास	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयका छात्रा उडाउने क्षति पुर्याउने पठन पाठनमा अवरुद्ध हुने मानसिक त्रास 	<ul style="list-style-type: none"> छाना माथी प्याराफिट वा सानो पर्खाल चिन्ने विद्यालय नजिक रहेका ठूला रुखहरु हटाउने 	”	”	<ul style="list-style-type: none"> छाना बनाउदा नै र पुरानाका लागि तत्कालै वर्ष पिच्छे
४	महामारी	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न रोगहरु लागी विद्यार्थी, शिक्षकहरु विरामी हुने विद्यालय नै बन्द भई पठनपाठन अवरुद्ध हुने मनोसामाजीक समस्या हुने 	<ul style="list-style-type: none"> सरसफाई सम्बन्धि जनचेतना जगाउने प्राथमिक उपचारको तथा औषधिको व्यवस्था गरि राख्ने विद्यालयमा कार्यरत स्वास्थ्य विषय शिक्षकलाई फोकल पर्सन टोकी सरसफाई, प्राथमिक उपचार तथा अन्य विपद् सम्बन्धि तालिम दिने 	” , रेडक्रस, स्काउट, स्वास्थ्य निकाय	”	<ul style="list-style-type: none"> ३ महिना ” १ महिना

३.१.६ विषयगत क्षेत्र : संरक्षण, महिला तथा बालबालिका कार्यालय

क्रसं.	प्रमुख प्रकोप	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	विपद् जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरू	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरू	समय अवधि
१	भूकम्प, पहिरो, बाढी, आगलागी, महामारी, हावाहुरी, असिना, चट्यांग, हिमपात तथा खडेरी	<ul style="list-style-type: none"> ● भौतिक संरचना भत्किएर मानविय र भौतिक क्षति ● महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपांगता भएका मानिस बढी संवेदनशिलमा हुने ● चोरी, डकैती, बलत्कार, अपहरण, महामारी, बेच विखन तथा ओसार पसार हुने ● मानवजन्य हिंसा वृद्धि हुने ● मानसिक तनाव हुने ● पोषणको कमि हुने ● भोकमरी बढ्ने ● बाल श्रम बढ्ने ● विद्यार्थीहरू शिक्षाबाट बञ्चित हुने ● अनाथ र असाहयमा वृद्धि हुने ● 	<ul style="list-style-type: none"> ● सचेतनाका कार्यक्रमहरू (ग्रामिण तह सम्म) जस्तै डकुमेन्ट्री प्रदर्शन, गोष्ठि, अन्तरक्रिया, प्रचार प्रसार आदी गर्ने ● क्षमता अभिवृद्धिका लागि तालिमहरू सञ्चालन गर्ने ● गाविस तह सम्म सामान सम्पन्न (जस्तै सावेल, बेल्चा, डोरी, ट्यूब, बाल्टी आदि) उद्धार टोली गठन र क्षमता विकासका कार्य गर्ने ● पिडितहरूका लागि संरक्षण गृहको पहिचान र व्यवस्थापन गर्ने (जस्तै पाल, लुगा, प्याड, आदि) ● प्राथमिक उपचार तथा अन्य उपचारका लागि स्वास्थ्य कर्मी र आषधिको व्यवस्थापन गर्ने ● गाँउ गाँउमा उच्च सर्तकता सहित निग्रानी समूह गठन गर्ने ● खाद्यान्न र दुध, सर्वोत्तम पिठोको व्यवस्थापन गर्ने साथै गर्भवती महिला, बालबालिकाहरूका लागि पोषण युक्त खानेकुराको व्यवस्थापन गर्ने ● मनोसामाजीक परामर्षदाताको व्यवस्था गर्ने ● विपद् व्यवस्थापनार्थ हरेक कार्यालयहरूले विपद् न्यूनिकरण कोष स्थापना गरि बजेट व्यवस्थापन गर्ने ● अनाथ, असाहयहरूको तथ्यांक संकलन गरि पुर्नस्थापनका लागि तयारीमा रहने 	महिला तथा बालबालिका कार्यालय, जिल्ला प्रशासन, रेडक्रस, महिला सहकारी	सुरक्षा निकाय, जिविस, गाविस, नपा, खा.पा., स्वास्थ्य, शिक्षा, वन, कृषि कार्यालय, जिवाक समिति, उद्योग वाणिज्य संघ, राजनैतिक दल, मिडिया, बाल क्लव, UNICEF, UNFPA, Save The Children, HRC, RRN, NCCSP, WVPAP, Miss Bajura, सुहारा, पिसवीन, गिफ्ट, असल छिमेकी, उर्जा विकास, फेज नेपाल जस्ता NGO/INGOs	<ul style="list-style-type: none"> ● १ वर्ष ● १ वर्ष ● ६ महिना ● ,, ● १ वर्ष ● २ वर्ष ● ६ महिना ● १ वर्ष ● ३ महिना देखि १ वर्ष ● ३ महिना

३.१.७ विषयगत क्षेत्र : वन तथा वातावरण र उद्योग, जिल्ला वन कार्यालय

क्रसं.	प्रमुख प्रकोप	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	विपद् जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
१	भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> पहिरो जाने, वन तथा भौतिक पूर्वाधार र उद्योग धन्दाको क्षति 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्प सम्बन्धि जनचेतना जगाउने भूकम्प प्रतिरोधी उद्योग धन्दाका भवन निर्माण गर्ने 	जिल्ला वन, जिल्ला प्राविधिक, उद्योग वाणिज्य संघ	मिस बाजुरा, एच.आर.सी, एन.सी.सी.एस.पी	निरन्तर
२	पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> वन जंगल हानी नोक्सानी, वन पैदावारको उत्पादनमा कमी 	<ul style="list-style-type: none"> वनजंगलको संरक्षण गर्न पहिरो जान सक्ने स्थानमा चेकडयाम लागनु, वायो इन्जिनियरिङका कार्य गर्ने वृक्षारोपण गर्ने जथाभीव ढुंगा,माटो भिक्न नदिन नीति बनाउने चरिचरन व्यवस्थित गर्ने 	जिल्ला भूसंरक्षण, जिल्ला वन	„	

३	बाढी	<ul style="list-style-type: none"> ● बन तथा वन पैदावारको हानी नोक्सानी ● वन्य जन्तुको वासस्थानमा असर 	<ul style="list-style-type: none"> ● बाढीले क्षति गर्ने वन क्षेत्रमा तटबन्धन गर्ने ● वृक्षारोपण गर्ने 			
४	असिना	<ul style="list-style-type: none"> ● वन नर्सरीमा क्षति 	<ul style="list-style-type: none"> ● नेट हाउस तयार गर्ने ● ग्रिन हाउस बनाउने 	”	”	”
५	खडेरी	<ul style="list-style-type: none"> ● बोट विरुवा, जडिबुटी उत्पादनमा कमी ● वृक्षारोपण गर्ने कार्यमा असफलता ● आगलागीको संभावना 	<ul style="list-style-type: none"> ● खडेरी सहन गर्न सक्ने विरुवा उत्पादन गर्ने ● वृक्षारोपण गर्ने 	”	”	”
६	आगलागी	<ul style="list-style-type: none"> ● वनको पुर्नउत्पादनमा कमी ● वन क्षेत्रको विनास ● वन पैदावार काठ, दाउरा, पत्कर, जडिबुटीको नोक्सानी ● वन्यजन्तुको मृत्यु 	<ul style="list-style-type: none"> ● आगलागी नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि सचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने वन उपभोक्ता समुह र वन कर्मचारीहरुमा ● अग्नी संजाल निर्माण गर्ने ● वनमा अग्नी रेखा निर्माण गर्ने ● अग्नि नियन्त्रण सामग्री व्यवस्थापन गर्ने ● रेडियो, एफ.एमबाट आगलागी नियन्त्रण सम्बन्धि प्रचारप्रसार गर्ने 	जिल्ला वन कार्यालय, फेकोफन	”	”

३.२ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यः

विपद्को समयमा गरिने प्रतिकार्यको योजना विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अनुसार हुनेछ ।

३.३ विपद् पश्चातका क्रियाकलापहरु

३.३.१ विषयगत क्षेत्र : भौतिक पूर्वाधार विकास

क्रसं.	प्रमुख विपद्	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	पुर्नलाभ तथा पुर्नस्थापनाका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
१	भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> सरकारी तथा नीज भवन भत्किए, सिंचाई तथा विद्युत टेलिफोन टावर भत्किए, मन्दिर, माणु भत्किए 	<ul style="list-style-type: none"> भत्केका विग्रेका भौतिक संरचनाको तथ्यांक संकलनको लागि Post Disaster Need Assessment (PDNA) गर्ने सरकारी भवनहरु पुर्ननिर्माणका कार्य शुरु गर्ने विग्रेका भत्केका संरचनाहरुको भग्नावशेष हटाउने ,डोजर जनशक्ति पहिलेन नै तयारी अवस्थामा राख्ने खरिद ऐनलाई परिमार्जन गरी आवश्यकता अनुसार तयार गर्ने नीहि घरहरुको सन्दर्भमा छरिएर रहेका वस्तीहरुलाई वस्ती विकास योजनाको आधारमा नयां प्रविधि अपनाई सुरक्षित पुर्ननिर्माणका कार्यहरु गर्ने सहयोग सम्बन्धि जिल्लाले नीति नियमहरु बनाउने सिंचाई, विद्युत, टेलिफोन, मन्दिर, माणु आदिको तुरुन्त पुर्ननिर्माण र पुर्नस्थापना गर्ने र पुर्ननिर्माण र पुर्नस्थापना गर्दा आधुनिक प्रविधि 	जिविस, दैवी प्रकोप उद्धार समिति, नपा, गाविस, विपद् व्यवस्थापन कार्यालय	भवन विभाग, सिंचाई, लाइन एजेन्सीहरु, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैसस, संयुक्त राष्ट्रसंघ, छिमेकी राष्ट्र, नेपाली सेना, प्रहरी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु	२ वर्ष भित्र

			प्रयोग गरी प्रकोपको सामना गर्न सक्ने बनाउने			
२	बाढी, पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> ● नदी किनारमा रहेका विधुतका भवनहरु, नहर, सडक, बाटो भत्किए,पुलहरु बगाए तथा भासिए 	<ul style="list-style-type: none"> ● खोलाको किनारमा भएका बगाएका घरहरुको सट्टामा सुरक्षित स्थानमा निर्माण गर्ने ● पहिरो जान सक्ने तथा बाढी जान सक्ने स्थानमा जाली चेकडयाम निर्माण गर्ने ● सडकको align परिवर्तन गरी संरक्षण पर्खाल, वृक्षारोपण गर्ने ● पुलको किनारमा पर्खाल लगाई River Training गर्ने 	जिविस, जिल्ला वन,भूसंरक्षण, उर्जा, टेलिकम, सिंचाई, जल उत्पन्न प्रकोप	गैसस, दातृ निकाय, नेपाली सेना र प्रहरी	२ वर्ष भित्र
३	हुरीबतास, आगलागी	<ul style="list-style-type: none"> ● खरले छाएका घरहरु जले, घरका टिनका छानाहरु उडाए, विधुत पोल ढले र ट्रान्सफरमरमा आगलागी 	<ul style="list-style-type: none"> ● नयां सुरक्षित घर निर्माणमा सहयोग गर्ने ● खरका छाना विस्थापित गर्ने र जस्तापाताको प्रयोग गर्ने ● पोल तथा क्षति भएका संरचना निर्माण गर्ने ● जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने 	जिल्ला दैवी प्रकोप उध्दार समिति, सेना प्रहरी र स्थानिय निकाय	जिल्ला वन कार्यालय, गैसस, दातृ निकाय, विषयगत कार्यालय	१ वर्ष भित्र
४	चट्याड.	<ul style="list-style-type: none"> ● ठुला घरमा क्षति, विधुत टावर र टेलिफोन टावरमा क्षति, उपकरणमा क्षति 	<ul style="list-style-type: none"> ● नयां तथा पुराना घरहरुमा अर्थिड.को जडानको लागि तत्काल व्यवस्था गरने ● क्षतिपुर्तिको व्यवस्था गर्ने ● चट्याड. सम्बन्धि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने 	विधुत, टेलिफाने, जिविस, नपा, गाविस	गैसस, दाते निकाय	,,

३.३.२ विषयगत क्षेत्र :खानेपानी तथा सरसफाई

प्रमुख विपदहरू	विषयगत क्षेत्रमापारेको असर वाप्रभाव	पुनर्लाभ तथा पुनर्स्थापनाकाक्रियाकलापहरू	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरू	समयावधि
खडेरी, बाढी, पहिरो र भूकम्प, माहामारी	<ul style="list-style-type: none"> पाइपलाइनहरू भत्किएको, पुरिएको, इन्टेक, टयांकी, धाराहरू भत्केको, विग्रेको र खानेपानी सेवा अवरुद्ध भएको 	<ul style="list-style-type: none"> खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रमा काम गर्ने सरोकारवाला निकाय विच आकस्मिक बैठक बसाल्ने क्षति भएका खानेपानीका संरचनाहरूको सुचना संकलन गरी लेखाजोखा गर्ने अस्थायी रूपमा खानेपानी वितरणकोलागि पाइप वितरण गर्ने पानी शुद्धिकरणकालागि पियुस, वाटरगार्ड, क्लिचिड. पाउडस, फिल्टर वितरण गर्ने तथा पानी शुद्धिकरण सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने अन्यत्र ठाउँबाट पानी ल्याई वितरण गर्ने भरपर्दो श्रोतको खोजी गरी पानी वितरण गर्ने भत्केका खानेपानीका संरचनाहरू पुनर्नभित्कने स्थानमा र पहिले नै विपद्को जोखिम कम हुने गरी पुर्ननिर्माण गर्ने नयाँ निर्माण गर्दा संरचनाहरू पहिलेको भन्दा गुणस्तरिय बनाउने 	जिल्ला खानेपानी जिविस, गाविस र नपा	आर.भी.डब्लु आर.एम.पी, आरआरएन, पिसविन, रेडक्रस, सप्रोस, गिफट बाजुर, एचआरसी	१ महिना देखि १ वर्ष सम्म

३.३.३ विषयगत क्षेत्र : जिविकोपार्जन

क्रसं.	प्रमुख विपद्	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	पुर्नलाभ तथा पुर्नस्थापनाका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
१	खडेरी	<ul style="list-style-type: none"> उत्पादनमा कमी, कुपोषण तथा भोकमरी, पानीका मुहान सुक्ने पशु आहारमा कमी 	<ul style="list-style-type: none"> खडेरी सहने जातका वाली विउ वितरण गर्ने सुलभ खादान्न आपुर्तिको व्यवस्था गर्ने विकल्प वालीको विउ वितरण गर्ने मुहान संरक्षण गर्ने डालेघांस, सुख्खा सहने भुईघांसको विउ वितरण गर्ने र प्रयोग गर्ने छापोको प्रयोग प्रचलनमा बढावा दिने 	जिल्ला कृषी, खाद् संस्थान, जिल्ला पशु कार्यालय	विषयगत संघसंस्था र स्थानिय निकाय	१ वर्ष भित्र
२	भूकम्प, बाढी, पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> खेतीवाली कटान तथा पटान भएको, पशुहरु मरेको, सिंचाईको कुलो, नहर पोखरी आदि भत्किएको, घर गोठ भत्कने, संचित अन्नको क्षति हुने सिंचाई श्रोतमा क्षति हुने र कृषी उत्पादनमा अवरोध 	<ul style="list-style-type: none"> बाढी पहिरो जाने स्थानमा तटवन्धको निर्माण गर्ने र वृक्षारोपण गर्ने तत्काल उपचार शिविर संचालन गर्ने सिंचाई कुलो मर्मत सुधार गर्ने मृत पशुहरुको व्यवस्थापन गर्ने पशु तथा वाली विमा कार्यान्वयन गर्ने तत्काल राहतकोको व्यवस्था गर्ने छिटो उब्जनी हुने खालका विउ विजन वितरण गर्ने सिंचाई कुलो आदिको मर्मत गर्ने उपयुक्त नश्लको पशुपंछी, तथा विउविजन वितरण गर्ने 	”	”	”

३	असिना	<ul style="list-style-type: none"> ● कृषी उपजको विनास, उत्पादनमा ह्रास, धनजनको क्षति, 	<ul style="list-style-type: none"> ● कम भर्ने खालका विउको प्रभावित क्षेत्रमा वितरण गर्ने ● क्षतिपूर्ति उपचार को व्यवस्थामा सहयोग गर्ने 	”	”	”
४	चट्याड.	<ul style="list-style-type: none"> ● मानिस तथा पशुहरु घाइते हुने र मृत्यु हुने 	<ul style="list-style-type: none"> ● घर गोठ बनाउंदा अर्थिड.को प्रयोग गर्ने ● चट्याड. पर्ने समयमा पशुहरुलाई सुरक्षित ठाउंमा लैजानुपर्ने जनचेतना जगाउने ● राहत तथा विमाको व्यवस्था गरेको भए उपलब्ध गराउन सहयोग गर्ने 	”	”	”

३.३.४ विषयगत क्षेत्र : स्वास्थ्य तथा पोषण

क्रसं.	प्रमुख विपद्	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	पुर्नलाभ तथा पुर्नस्थापनाका क्रियाकलापहरु	मूख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
१	भूकम्प, बाढी पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> ● स्वास्थ्य संस्थाका भौतिक संरचनाको क्षति ● स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीहरु घाइते तथा मृत्यु ● स्वास्थ्य उपकरणहरुको क्षति ● दक्ष जनशक्तिको अभाव स्वास्थ्यकर्मी 	<ul style="list-style-type: none"> ● तत्कालकोलागि पालको व्यवस्था गरी विरामीहरुको उपचार सेवा निरन्तर गर्ने ● अस्थायी टहरा बनाउने र स्वास्थ्य सेवा सुचारु गर्ने ● विग्रे भत्केका संरचनाहरु पुन भूकम्पले नभत्किने गरी पुर्ननिर्माण गर्ने ● विरामीहरुको वर्गिकरण गरी उपचारको व्यवस्था मिलाउने ● मरेका पशुहरुलाई गाडने तथा 	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	रेडक्रस, गैसस, सरोकारवाला निकाय, सरकारी निकाय तथा गैसस	घटना घटेको दिन देखि निरन्तर

		<ul style="list-style-type: none"> ● गर्भवती, सुत्केरी, महिला र बालबालिका प्रभावित हुने ● माहामारी फैलिन सक्ने ● पशुचौपायाको क्षति 	<p>व्यवस्थापन गरी दुर्गन्ध फैलिन नदिने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● प्राथमिक उपचारको व्यवस्था गर्ने ● भूकम्पले असर गरेको ठाउँबाट स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई हटाउने, भिकाउने र सुरक्षित ठाउँबाट सेवा दिने ● माहामारी सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने साथसाथै पिडितहरूको उपचारलाई जारी राख्ने ● पोषणकोलागि चेक जांच गर्ने, उपचार गर्ने र सुत्केरी, गर्भवती, बालबालिकालाई पोषणयुक्त खानको वितरण गर्ने 			
२	माहामारी	<ul style="list-style-type: none"> ● विरामीको चाप अकस्मात बढ्ने र स्वास्थ्य सेवा प्रभावित हुने 	<ul style="list-style-type: none"> ● माहामारी भएको स्थान र संभावित फैलिन सक्ने स्थानका पहिचान गरी स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्ने ● स्वास्थ्य शिक्षा सुचना कार्यक्रम संचालन गर्ने ● नाकाहरूमा चेक जांच गरी जांच कक्ष स्थापना गर्ने ● अवस्था हेरी आवतजावतमा रोक लगाउने 	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	सम्बन्धित गैसस, संयुक्त राष्ट्रसंघ निकाय,	निरन्तर ठिक नभएसम्म

३.३.५ विषयगत क्षेत्र : शिक्षा

क्रसं.	प्रमुख विपद्	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	पुर्नलाभ तथा पुर्नस्थापनाका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
१	भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय भवन भत्किने मानविय क्षति मनोवैज्ञानिक विचलन पठनपाठनमा अवरोध 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानिय श्रोत सामाग्रीहरुको प्रयोग गरी अस्थायी टहरा निर्माण गर्ने उध्दार र प्राथमिक उपचार गर्ने मनोसामाजिक परामर्श तथा सल्लाह दिने आर्थिक श्रोत र खादान्न संकलन र व्यवस्थापन गर्ने 	जिल्ला शिक्षा कार्यालय, विधालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक संघ,	राजनैतिक दल, गैसस, वाल क्लव र शिक्षा संग सम्वन्धित संघ संस्थाहरु	१ महिना देखि १ वर्ष
२	बाढी	<ul style="list-style-type: none"> भौतिक संरचना क्षति आवतजावतमा अवरोध मानविय क्षति 	<ul style="list-style-type: none"> विधालय सुरक्षित ठाउंमा पुर्नस्थापना गर्ने स्थानिय श्रोत र जनशक्तिको परिचालन गरी आवतजावत सुचारु गर्ने प्राथमिक उपचार गर्ने 	” सेना, सुरक्षा निकाय	विषयगत कार्यालय	”
३	पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> भौतिक क्षति मानविय क्षति पठनपाठनमा अवरोध मनोसामाजिक असर 	<ul style="list-style-type: none"> सुरक्षित स्थानको पहिचान र पुर्नस्थापना प्राथमिक उपचार र स्वास्थ्य निकायमा पुरयाउन सहयोग गर्ने सल्लाह, परामर्श र सुभावा 	”		
४	हुरीवतास	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयको छाना उडाउने मानविय क्षति पठनपाठनमा अवरोध 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानिय श्रोत साधनको र मानविय जनशक्तिको प्रयोग गरी क्षति ग्रस्त भवन तथा छाना मर्मत गर्ने सुरक्षित ठाउंमा पठन पाठनको सुव्यवस्थ गर्ने 	”	”	”

			•			
५	महामारी	<ul style="list-style-type: none"> • विभिन्न सरुवा रोगहरु लाग्ने • पठनपाठनमा असर गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • प्राथमिक उपचार गर्ने • सल्लाह परामर्श दिने • स्वास्थ्य निकायमा पुरयाउने • महामारीको प्रकोप सकिएपछि अतिरिक्त कक्षाको संचालन गर्ने 	”	”	”
६	असिना र हिमपात	<ul style="list-style-type: none"> • पठन पाठनमा असर 	<ul style="list-style-type: none"> • घुम्ति विद्यालयको संचालन गर्ने • अतिरिक्त कक्षा संचालन गर्ने 	प्रअ. र विधालय व्यवस्थापन समिति	”	”

३.३.६ विषयगत क्षेत्र : संरक्षण, महिला तथा बालबालिका कार्यालय

क्रसं.	प्रमुख विपद्	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	पुर्नलाभ तथा पुर्नस्थापनाका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
१	भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलगी, असिना, खडेरी, महामारी, हिमपात	<ul style="list-style-type: none"> ● महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक र अपांगको घर भत्किने, गांसवास कपास विहिन अवस्था भएको, ● सामाजिक विकृती जस्तै चोरी, डकैती, महिला हिंसा, बलात्कार, माहामारी, अपहरण, वेचविखन, बालश्रम आदि बढने ● गर्भवती, सुत्केरी, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक र अपांग प्रभावित 	<ul style="list-style-type: none"> ● महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक र अपांगलाई सुरक्षित स्थानमा तत्काल पुर्नस्थापना गर्ने ● आवश्यकता अनुसारको गांसवासको व्यवस्था मिलाउने ● उच्च सुरक्षा सर्तकता अपनाउने ● प्रभावितहरुलाई सुरक्षित गृहको व्यवस्था गर्ने ● दक्ष जनशक्ति सहित औषधी उपचारको व्यवस्था मिलाउने ● सुरक्षित प्रसुती र सुत्केरी स्याहारको व्यवस्था मिलाउने ● पोषिलो खाना, सर्वोत्तम लिटो, दुधको व्यवस्थापन गर्ने ● संरक्षण गृह र सहयोग समग्री को व्यवस्थापन गर्ने 	महिला तथा बालबालिका कार्यालय प्रहरी महिला सेल	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल खाद् संस्थान, रेडक्रस, विश्व खाद् कार्यक्रम, दातृ निकाय, राजनैतिक दल, नागरिक समाज, अन्तराष्ट्रिय र राष्ट्रिय गैसस, यूएन संस्था, संचारकर्मी, जिविस, गाविस, नपा	३ महिना भित्र

३.३.७ विषयगत क्षेत्र : वन तथा वातावरण र उद्योग, जिल्ला वन कार्यालय

क्रसं.	प्रमुख विपद्	विषयगत क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	पुर्नलाभ तथा पुर्नस्थापनाका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सहयोगी संस्थाहरु	समय अवधि
१	भूकम्प, बाढी पहिरो	<ul style="list-style-type: none"> ● वनक्षेत्रको क्षति हुने, वन्यजन्तु क्षति ● वन क्षेत्रमा पहिरो जाने ● वन तथा वन पैदावारको हानी ● वन्यजन्तुको वासस्थानमा असर 	<ul style="list-style-type: none"> ● वृक्षारोपण गर्ने ● वायोइन्जिनियरिङको कार्यबाट वनक्षेत्रलाई जोगाउने ● भूकम्प पिडितहरुलाई सहुलियत दरमा काठ उपलब्ध गराउने ● चेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ● नर्सरी स्थापना गर्ने ● वन क्षेत्रलाई हानी गर्न सक्ने स्थानमा चेकडयाम, तटबन्धन निर्माण गर्ने 	जिल्ला वन कार्यालय, जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालय,	जिविस, मिस बाजुरा, एनसिसिएसपी, उद्योग वाणिज्य संघ, आरभीडब्लुआरएमपी, जिल्ला प्रशासन र फेकोपन	१ देखि २ वर्ष
२	असिना	<ul style="list-style-type: none"> ● फलफुल भार्ने ● हांगा भांच्ने ● विरुवा मार्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● असिना सहन सक्ने वाली जस्तै पिंडालु र अन्य वालीहरु लगाउने 	”	”	”
३	खडेरी	<ul style="list-style-type: none"> ● वोटविरुवा मार्ने , जडिबुटीको पुर्नउत्पादनमा कमी, वृक्षारोपणमा असफलता ● आगलागीको संभावन 	<ul style="list-style-type: none"> ● खडेरी सहन गर्ने विरुवा उत्पादन तथा वृक्षारोपण गर्ने 	”	”	”
४	आगलागी	<ul style="list-style-type: none"> ● वनजंगलको पुर्नउत्पादनमा क्षति 	<ul style="list-style-type: none"> ● सुकेका रुखहरु कटान गरी हटाउने ● वृक्षारोपण गर्ने 	”	”	”

		<ul style="list-style-type: none"> ● खडा रुखहरु सुक्ने ● वन्यजन्तुको वासस्थानमा क्षति भै वन्यजन्तु विस्थापित हुने ● जडिबुटी लगायत अन्य वन पैदावारमा क्षति 	<ul style="list-style-type: none"> ● अगलागी सम्बन्धी समुदायमा र वन उपभोक्ता समुहमा जनचेतना फैलाउने ● आगलागीबाट भएको क्षतिपुर्ति दिने ● पुर्व तयारीकालागि संरक्षण पोखरीको निर्माण गर्ने ● फायर फाइटिङ. तालिम दिने र सामग्रीहरु संकलन गरी राख्ने 			
५	हावाहुरी	<ul style="list-style-type: none"> ● रुखहरु ढलेको ● आगलागीको प्रकोप 	<ul style="list-style-type: none"> ● ढलेका रुखहरु कटान गरी निकाल्ने ● पुनरोपण गर्ने ● हावा आउने दिशामा हावा रोक्न सक्ने हावाहुरीले नढाल्ने विरुवा रोप्ने 	,	”	”

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ : प्रकोप स्तरिकरण पहिलो प्राथमिकता

S.N	VDCs name	Landslide	Flood	Epidemic	Fire	River cutting	Animal disturb	Drought	Hail stone	Lightening
1	आटीचौर								1	
2	काँडा	1								
3	कोटिला	1								
4	कोल्ती		1							
5	गुदुखाती	1								
6	गोत्री							1		
7	जयवागेश्वरी	1								
8	जुकोट							1		
9	जुगाडा							1		
10	छतरा	1								
11	डोगडी							1		
12	तोली							1		
13	दहकोट							1		
14	पाण्डुसेन		1							
15	बाई							1		
16	बाँधु							1		
17	बाह्रविस	1								
18	विच्छया							1		
19	बुढिगंगा							1		
20	मानाकोट							1		
21	मार्तडी							1		
22	रुगीन							1		
23	साप्पाटा							1		
24	ब्रहमतोला	1								
25	कैलाशमाण्डौ	1								
		8	2					14	1	

अनुसूची २: दोश्रो प्राथमिकता

S.N	VDCs name	Landslide	Flood	Epidemic	Fire	Windstorm	Animal disturb	Drought	Hail stone	Lightening	Snow fall
1	आटीचौर							1			
2	काँडा										1
3	कोटिला							1			
4	कोल्टी	1									
5	गुदुखाती							1			
6	गोत्री	1									
7	जयवागेश्वरी		1								
8	जुकोट		1								
9	जुगाडा	1									
10	छतरा		1								
11	डोगडी		1								
12	तोली		1								
13	दहकोट	1									
14	पाण्डुसेन							1			
15	बाई		1								
16	बाँधु	1									
17	बाह्रविस							1			
18	विच्छया	1									
19	बुढिगंगा									1	
20	मानाकोट	1									
21	मार्तडी		1								
22	रुगीन		1								
23	साप्पाटा	1									
24	ब्रहमतोला							1			
25	कैलाशमाण्डौ							1			
		8	8					7		1	1

अनुसूची ३ : तेश्रो प्राथमिकता

S.N	VDCs name	Landslide	Flood	Epidemic	Fire	Windstorm	Animal disturb	Drought	Hail stone	Lightening	Snow fall
1	आटीचौर	1									
2	काँडा									1	
3	कोटिला		1								
4	कोल्टी							1			
5	गुदुखाती		1								
6	गोत्री										1
7	जयवागेश्वरी					1					
8	जुकोट	1									
9	जुगाडा		1								
10	छतरा							1			
11	डोगडी	1									
12	तोली	1									
13	दहकोट		1								
14	पाण्डुसेन										1
15	बाई					1					
16	बाँधु		1								
17	बाह्रविस									1	
18	विच्छ्र्या		1								
19	बुढिगंगा					1					
20	मानाकोट										1
21	मार्तडी			1							
22	रुगीन	1									
23	साप्पाटा		1								
24	ब्रहमतोला		1								
25	कैलाशमाण्डौ		1								
		5	9	1		3		2		2	3

अनुसूची ४ विपद् जोखिम
अनुमान

प्रकोप:पहिरो

क्र.सं.	गाविसको नाम	जोखिम क्षेत्र	जोखिम घरधुरी	जोखिम जनसंख्या	जग्गा जामिनको क्षति, विघा या रोपनी	भौतिक संरचनाको क्षति				
						विधालय	स्वास्थ्य चौकी	खानेपानी	सिंचाई	अन्य
1	आटीचौर	कढगुम्मालाक, लम्गाउ (१), बुढावाडा (२,३), ओलीगाँउ (४), दानिगाँउ (५), छालगाड, मल्लोगाँउ, नुवाए (६,७), वेउसैन (८), मेलथोला (९)	255	1465	88	5		5	3	
2	काँडा	सिंका (१), सेरागाँउ (२), तलमाउ (३), मेलतोला (४), थपाली, बाउनगाँउ (५), रातोला, दाउरेतोला (६), मोठपाडा, रान (७), जारिमतोला (८), विराडीगाँउ (९)	378	1600	154			5	4	
3	कोटिला	विसेन (१), बुढाखरक (२), चाटावगर (३), बामनटोल (४), दैया (८), लाटुबस्ती (९)	380	900	55	3		1	3	
4	कोल्टी	जंसाल (१), ढाण मसिना (५), माभुगाँउ (६), चोलु (८), तिखेजुर (७), टाका नुरी (९), कोल्टी वजार, बुढाघर (२, ३)	200	1112	156	5	1	1		
5	गुदुखाती	छनाल्ट, टुनीसैन (१), नाउली गुइवा (२), मुडेर्थ (३), जालावाढी(४), धुटौला, पुडावाब्ला, सालागाडी (५), चास्ला, टमटाना, भुवानी (६), लिसाना (७,८), खातिगाँउ (९)	476	2300	108	4		5	2	
6	गोत्री	फिका दादिम चौका (८), मनिकाडा (९), निगालीडाडा, धावन जिउली (४), डाडीमवाडा (३)	87	530	5	2			1	

7	जयवागेश्वरी	माटेसागु (९), माटेसागु तल्लो टोल (८), नानीगाँउ (७), बल्दे मताड, गयलगडा (६), तिखोडी खोला (५), गाज्रा (४), तामटोली, कोइलीखेत, मतर्फू, आटेखेत (३), कुपैकोट (२), भाडी (१)	425	2200	315	4		3	7
8	जुकोट	मेला, रिब्शा (१,२), खेडेली (३,४,५,६), मुद्रा लोहौना, चैते ओखर (४,५,६), ढुकुरे पैरो, बढाखोला, मडेली खोला, खोरेली (७,८,९), धुपीरुख (५)	504	1990	215	1		1	1
9	जुगाडा	मैमाटोल, खडिगाँउ, दगडे, हेनजुगडा (१), काफलखेत, माभिगाँउ, घागर, (२), कापडसैन (३), सल्लेना, (४), पाटा (५), गौराडाँडा, जिल्ला, सटेडा (६), सालीकोट, टाँडाकोट, शान्तीटोल, बाडी, भएडीवाडा, चौका (७), कंग्रेज, सेटी, कुसी गाँउ, बथानलेक (९)	417	2085	107	6		15	5
10	छतरा	पान्लाका छाना (१), भाडटोली, सल्लेरी, सिम्ला, सिन्नेकोट, वुढावाडा	140	600	500	4		3	1
11	डोगडी	भीडेतोला (१), रातीकोरेला (३), नाउटोली (५), साँदे गाँउ घडेरी (६), गाइगोडा (७,८), डोगडा (९)	261	1832	142	3	1		4
12	तोली	भण्डारी, सुनार टोल (१), हरियाली टोल, शाही, साउँद टोल (२), बाँफ, साउँद, तिम्मुरे सेन टोल (३), खेतारी, ढोगदिना, भट्टीखोर, गाग्रा टोल (४), ५ टोल (५), ५ टोल (६), ४ टोल (७), गोरैठो (८), २ टोल (९)	371	1585	810	5	2	2	1

13	दहकोट	गर्जे, धल्कडा (१), कोईराडी, दल्लेरी(२), आला, मिट्टाली, माभपाली (३), उप्रधर, भिट्टाली, चोटाडा (४), आगर, गडगाँउ, जुरेली, जुकेना, चल्लोकाटना, दहकोट, मालीवन, काल्वे (५), रनेडा, विजाली, तल्लुगुन, गताडी (६), सेरी, पौदाली, कुहुडा हेनमाटा (७), अन्द्राडी (८), सिसे, ओडार, सिमओडार,भेरी, ओखलडाँडा, दुर्गाली (९)	663	3203	385	4		7	6
14	पाण्डुसेन	खड्कावाडा (४)	4	20	10				
15	बाई	जेरा, वगर, काला पैरो(१,२,३), मिगु (४), वाई,फकील ढाड पैरो (५,६,७), छापु पैरो (९)	80	400	127	1			3
16	बाँधु	डफु, कापुचौर (१), धिम (२,३), वोल्डक (४,५), कापसेनन (६), बौध (७), रावलवाडा, मटेला, पातौला, हरिकवल (८), पिपलडाडी (९)	द्वढड	द्वज्ञद्वछ	द्वदृठ	ज्ञण		ट	द्व
17	बाह्रविस	(१) राउल टोल, ठकुरी टोल, मेलडाँडा, शाही टोल, (२) रावल टोल, लोट्ने चौर, दलितटोल, (३) सैनाडी, सार्की टोल, (४) सात मुल, (५) तल्लो जुवापानी, दलित टोल, जुवापानी, मल्लो कापडी, तोला, (६) थापावाडा, सेराल वाडा, डुग्री तोला, (७) वेतालमान्डो, रिठा वजार, मटावाडा, कमालवाडा, वार्नीया वाडा, (८) डुनीमुग्रा, नाउले, गैतोला, (९) गैरीतोला, सिमलगेर, वनथर, गोपलीगडा, सिमलगेर, किमगडा	छडछ	ज्ञज्ञडद	घछठ	द	ज्ञ	ठ	ज्ञ
18	विच्छया	यूना (३), देउसेन, लिउरीमेला (६)	घड	ज्ञछछ	द्वण				
19	बुढिगंगा	१ देखि ९ सम्म (रोटी वाडा, डाकावाडा, डाडाना, सेतो पैरो, बलेना, पानी खाल, बेलडाँडा, ऐरारा, खड्कावाडा, विषयादानीवाडा	टदृछ	द्वणण	दृछण	ज्ञण	ज्ञ	दृ	घ

20	मानाकोट	कौडाकोट (१), गताडा (२), घोगाला (३), बगर (४), डाँडाबाडा(५), मानाकोट(६), पडिकोट (७), नकराडा(८), कोट(९)	द्वघद्व	द्वद्वद्वद्व	ढड	द्व			ट	द्व
21	मार्तडी	ढम्कने, रजातोली, गोर्पासोरा (१), सिराडी, भुगाली पाटा, दानचौर, माउंलेख तल्गाँउ (२), उखाडी, कवल्टा, चौराटा गाँउ, मछ्छाईना (३), पुजारीवाडा, ढेकघर (४), बाउली, रतुडा गडखेत, भाल्या, गडपागर, तालि(५), बाडा, जिउला, वनघर थापा, कोटडाँडा (६), थापावाडा भुवा खाडारापक (७), दलित बाडा रतुडा अनाछ्छ (८), बडुवाल वाडा गड खेत, सेलाघाँट, चौराटी खेत (९)	ठजज	घडठढ	डद्वद्व	ढ	द्व		जज	ढ
22	रुगीन	फौती (१,२,३), वार्ता (४), कुमाटा पैरो (५), साँज चौर (६), विउरी (७), वच्छ्या (८), किचडा (९)	जघड	द्वढढ	ठण				द्व	द्व
23	साप्पाटा	जुके खोला, भाम, वारी वाउनी (२), भलाम भिर पैरा, लामा गडा पैरन (३), कुम्दे डिल पैरो, (४,९,७), बन्चरी कादना डिल देखि छुद्ररी (४,९,८), छुद्ररी, च्याउरे ओडार पैरो (४,८), डिम्बर गाँउ पैरो (७,९), सिचाला पैरो (५), चुचे पैरो (४)	जद्वज	टणछ	द्वटज	ज			जज	घ
			7791	36530	7554	83	8	93	66	1

Risk compilation

प्रकोप: बाढी

क्र.सं.	गाविसको नाम	जोखिम क्षेत्र	जोखिम घरधुरी	जोखिम जनसंख्या	जग्गा जामिनको क्षति, विघा या रोपनी	भौतिक संरचनाको क्षति				
						विधालय	स्वास्थ्य चौकी	खानेपानी	सिंचाई	अन्य
1	आटीचौर	कढापतवाडा, चाट्का (१), बुढावाडा (२,३), वगर (७), सुढाडा (९), ताइना (८)	8	45	48			2	4	
2	काँडा	मेलतोला (४), थपाली (५)	279	1400	90					
3	कोटिला	विसेन (१), खोथा (२), छत्तीकोट (३), कालसिल (४), दैया (८), लाटुबस्ती (९)	51	231	112	1		1	3	
4	कोल्टी	घोडाकोट (५), सिलाजु, जैलु, धुलिखेल (४), पनिया (६), चुकिरेख (८), सिम (७), कालगोठी (९), कोल्टी (३)	105	475	125	1			1	
5	गुदुखाती	छनाल्ट, टुनीसैन (१), मुडेर्थ (३), गुदु (४), मैवाडी धुटौला, पुडावाब्ला (५), चास्ला (६), लिसाना (८), खातिगाँउ (९)	534	3169	1100	1		1	4	
6	गोत्री	भहाते फिका, रुपसाडी (८)			42			5		
7	जयवागेश्वरी	तिखाडा (५), मतर्फू (२)			35				1	
8	जुकोट	मार्थीजुकोट (१,२), लुवारवाडा (६), रोकायावाडा, बावनटोल, जोरुमहादेव, भाम, खन्ना (७,८,९), जंवाले चौकील (५,६)	314	1570	226	2		3	2	

9	जुगाडा	मैमाटोल, खडिगाँउ, दगडे (१), भौनेरा, माभिगाँउ, घागर (२), घट्टेखोला (३), खेतीपातल, सल्लेना, ओदाला (४), काफलतोला, दलितटोल, माभपाटा (५), गैराडाँडा, जिल्लापोखरा, दडीपाटा, सटेडा (६), शान्तीटोल, बाडी, भएडीवाडा, सिमदारा (७), पिप्प्या (८), कंग्रेज, सेटी, कुसी, बथानलेक (९)	437	2335	258	6	1	12	13
10	छतरा	भुगातोला, पान्लाका छाना (१), घाडटोली, सल्लेरी, विशालवजार, सिन्नेकोट, लवाडुग्रा, वुढावाडा, डाँडा भडा, चौसाल	370	1700	1007	6	1	5	2
11	डोगडी	भीडेतोला (१), सिमपाटा, थाम, गताडी, सादेगाँउ, रावलवाडा, रमाईलो वस्ती (४९)	520	3640	110	2	1	6	8
12	तोली	भण्डारी, सुनार टोल (१), हरियाली टोल, शाही, साउँद, विष्ट, शाही बुढा टोल (२), बाँभ, साउँद, तिम्मुरे सेन टोल (३), खेतारी, ढोगदिना, भट्टीखोर, गाग्रा टोल (४), भुलवडा (७), २ टोल (८), २ टोल (९)	326	1630	1200	3	1	3	३
13	दहकोट	गर्जे, धल्कडा (१), पाते (२), माभपाली (३), बेहरी (४), आगर (५), रनेडा, तल्दुगुन (६), अजेटोत्की, सेरी, घट्टेचौर, नाउली, नागु, हेनमाटा (७), अन्द्राडी (८), भुरीगाँउ, सिमओडार, माडी, ओखलडाँडा, दुर्गाली, ऐराना (९)	558	2655	172	6		11	1
14	पाण्डुसेन	सेरकारिया, समलगााउ, पहेल सेरा, खडकावाडा, पिरेकोट, गुईदेली, पानिपाटा, कलिगाँउ	83	465	370	2		1	

15	बाई	जेरा, औला थाम्का, बुका खोला (१,२,३), मिगु, ओद्रमा (४), ढाँदवाडी, साँगु खोला, घण्टे खोला, घुँडेखोला (५,६,७), फैला, छापु, पुर्ने खोला (८,९), वाई, स्यालो (५,६,७), खन्नाकुलो (९)	139	820	249	1		3	4	
16	बाँधु	कल्ला खोला (१), वोल्दक (४,५), बौधु पारिघर, पानीखोला (६), बाँधु तल्लो गाँउ, रोप्नाखेत (७), पातौला, हरिकवल, मटेला (८), पिपलडाली (९)	117	559	660	7	1	2	8	
17	बाह्रविस	सिमाडा (४)	2	10	7					
18	विच्छ्रया	गुम्वा, बाँडी, यूना, नेटा, वामु, टिन, कोट, नालीखोला, कोटी गाँउ, रुम्दी	112	575	139	4	2			
19	बुढिगंगा	सल्लेरी वाडा, रोटोवाडा (१), डाँडावाडा दलित (२), बाउकुडा (३), गौडा, पारिल्लो (४), डाँडावाडा (५), बेलडाँडा चौवटा पानिठाउला जंग्रा (६), पिप्लीरुख दलितटोल (७), लोट्नेचौर ढोण भताला (८), साउदवादा, सैरादा, विषयादानीवाडा (९)	575	4020	1650	8		8	1	
20	मानाकोट	सनकल्पे, जासितोला (१), बिरा, गताडा (२), घोगाला, बस्तीवाडर (३), बगर(४), डाँडावाडा(५), मानाकोट(६), पडिकोट(७), नकराडा(८), कोट(९)	498	2510	120	2		5	5	1

21	मार्तडी	गवाडी गौडा किला मुस्य रजालीली चिने चौर र विडा परी ढोगदिना परीवगर बुक खेती (१), सिराडी, भुगाली पाटा, चुथी, तलगाँउ माथी गााउ दानचौर, माउँलेख वडाबाट सैनेडी (२), उखाडी कवल्टा, चौरा गाँउ, मछ्राईना खडीगाँउ (३), पुजारीवाडा, ढेकघर र डुड.ग्रीघारी (४), बाउली, रतुडा गडखेत, भाल्या, गडपागर, तालिडिलअनाछ्छु, डाँडा बस्ती (५), बाडी खोला रापड, बासदाना कोटडाडा (६), थापावाडा रापक (७), दलित बाडा अनाछ्छु रतुडा भराउल्या (८), बडुवाल वाडा गड खेत, सेलाघाँट (९)	881	3879	861	7	2	9	11	
22	रुगीन	म्याम्चु (५), गोली (६), विउरी (७), ऐसेलुभार (८), सुप (९)	235	745				1		
23	साप्पाटा	जोरु चितु खोला (वडा नं १ र २), पाउला खोला, जुठाजानी (१), चिन्द्या खोला (१,२,३), जुकुखोला (२), बालु खोला (३), रुडी खोला (३,४,६,८), वाफु खोला (४,८,९), चलाउने खाडा (९,८,४), छुद्रदरी बालुवा (८)	151	595	262	1		11	10	
			6295	33028	8843	60	9	89	78	2

प्रकोप: खडेरी

क्र.सं.	गाविसको नाम	जोखिम क्षेत्र	जोखिम घरधुरी	जोखिम जनसंख्या	जग्गा जामिनको क्षति, विघा या रोपनी	भौतिक संरचनाको क्षति				
						विद्यालय	स्वास्थ्य चौकी	खानेपानी	सिंचाई	अन्य
1	आटीचौर	१ देखि ९ सम्म	832	5407	809/546					
2	काँडा									
3	कोटिला									
4	कोल्दी									
5	गुदुखाती									
6	गोत्री									
7	जयवागेश्वरी									
8	जुकोट	१ देखि ९ सम्म सबै वडा तथा बस्ती								
9	जुगाडा									
10	छतरा	१ देखि ९ सम्म सबै वडा तथा बस्ती								
11	डोगडी	१ देखि ९ सम्म सबै वडा तथा बस्ती	622	4354						
12	तोली	१ देखि ९ सम्म सबै वडा तथा बस्ती								
13	दहकोट									
14	पाण्डुसेन									
15	बाई									
16	बाँधु									
17	बाह्रविस									
18	विच्छ्रया	वाँडी (२), यूना, नेटा(३), वामु (४), टिन (५), कोट (६), कोटी गाँउ (७)								

19	बुढिगंगा								
20	मानाकोट								
21	मार्तडी								
22	रुगीन	१ देखि ९ सम्म सबै वडा तथा बस्ती							
23	साप्पाटा								

प्रकोप: आगलागी

क्र.सं.	गाविसको नाम	जोखिम क्षेत्र	जोखिम घरधुरी	जोखिम जनसंख्या	जरगा जामिनको क्षति, विघा या रोपनी रवन क्षेत्र	भौतिक संरचनाको क्षति			
						विधालय	स्वास्थ्य चौकी	खानेपानी	सिंचाई
1	आटीचौर	गुम्मालाक, लम्गाउ (१), बुढावाडा (२,३), ओलीगाँउ (४), दानिगाँउ (५), मैतोला, नाइना, सुढाडा	34	263	320				
2	काँडा	गोठपाडा, चिदाइनी (७), वावुनगाँउ (५)	40	200					
3	कोटिला								
4	कोल्टी								
5	गुदुखाती	पुडावाला (१), गुइवन (२), मुडेरथ (३)	4	30					
6	गोत्री								
7	जयवागेश्वरी	माटेसागु (८,९), गाज्रा (३), तिखाडा (५)	7	35					
8	जुकोट	कडारवाडा (४,५,६)	82	420					
9	जुगाडा								
10	छतरा								
11	डोगडी	१ देखि ९ सम्म सबै वडा तथा बस्ती	622	4354	439				

12	तोली									
13	दहकोट	धल्कडा (१), पाते (२), माभूपाली (३), वेहरी (४), दहकोटे (५), तल्लुगुन (६), मल्दुगुन (७), अन्द्राडी (८), अम्लिश(९)	746	3400						
14	पाण्डुसेन									
15	बाई									
16	बाँधु	पौडि (१), धामी (२,३), मटेला, रावलवाडा (८), पिपलडाली (९)	50	270						
17	बाह्रविस									
18	विच्छया	टिन (६)	55	205						
19	बुढिगंगा	१ देखि ९ सम्म	625	4000						
20	मानाकोट	१ देखि ९ सम्म सबै वडा तथा बस्तीमा हिउदको वेलामा								
21	मार्तडी									
22	रुगीन									
23	साप्पाटा	पुडेनी (४), रुदी (३), जुरु (१), फयाल गाँउ (८), खमल वाडा (७), डुमकोट (९), बर्कु (२)	26	125						
			2291	13302	759	0	0	0	0	0

प्रकोप: महामारी

S.N	गाविसको नाम	जोखिम क्षेत्र	जोखिम घरधुरी	जोखिम जनसंख्या	जग्गा जामिनको क्षति, विघा या रोपनी	भौतिक संरचनाको क्षति				
						विधालय	स्वास्थ्य चौकी	खानेपानी	सिंचाई	अन्य
1	आटीचौर	१ देखि ९ सम्म गुम्मालाक, लम्गाउ (१), बुढावाडा (२,३), ओलीगाँउ (४), दानिगाँउ (५), मैतौला, नाइना, सुढाडा	498	2260						
2	काँडा									
3	कोटिला									
4	कोल्टी									
5	गुदुखाती	टुनीसैन, थनाल्ट (१), गुइवन (२)	51	257						
6	गोत्री									
7	जयवागेश्वरी									
8	जुकोट	कठारेवाडा (४,५,६)	82	420						
9	जुगाडा									
10	छतरा									
11	डोगडी	१ देखि ९ सम्म सबै वडा तथा बस्ती	622	4354						
12	तोली									
13	दहकोट									
14	पाण्डुसेन									
15	बाई	जेरा, मिगु (१)	35	175						
16	बाँधु	पौडि (१), धामी (२,३)	71	350						
17	बाह्रविस									

18	विच्छ्रया	वाँडी (२), यूना (३)	56	285						
19	बुढिगंगा									
20	मानाकोट									
21	मार्तडी									
22	रुगीन	वार्ता (४), रुगीन (६,७), किचडा (९)	52	300						
23	साप्पाटा	सुपाना (४), रुदी (३), जोरु (९), फयाल गाँउ (८), डुमकोट (९), बर्कु (२)	53	265						
			1520	8666	0	0	0	0	0	0

अनुसूची ३ :
संकटासन्नता स्तरिकरण

क्र.स	गाविसको नाम	मानविय क्षति	विस्थापित तथा प्रभावित परिवार	क्षतिग्रस्त घर			सामाजिक प्रभाव	जम्मा अंक	अंकभार	संकटासन्नताको स्तर
					आर्थिक क्षति	खेतीयोग्य जमिन				
1	आटीचौर	75	15	15	15	15	0	135	0.45	न्यून
2	काँडा	50	15	15	45	45	15	185	0.617	मध्यम
3	कोटिला	50	15	15	30	30	0	140	0.467	न्यून
4	कोल्टी	75	15	15	30	15	0	150	0.5	न्यून
5	गुदुखाती	25	15	0	15	15	0	70	0.233	न्यून
6	गोत्री	50	15	0	15	15	0	95	0.317	न्यून
7	जयवागेश्वरी	75	15	15	45	30	15	195	0.65	मध्यम
8	जुकोट	50	15	15	45	15	15	155	0.517	न्यून
9	जुगाडा	50	45	15	45	30	0	185	0.617	मध्यम
10	छतरा	50	15	15	45	30	15	170	0.567	न्यून
11	डोगडी	0	15	0	45	15	0	75	0.25	न्यून
12	तोली	75	15	0	45	45	15	195	0.65	मध्यम
13	दहकोट	75	15	0	45	15	0	150	0.5	न्यून
14	पाण्डुसेन	25	15	15	15	15	0	85	0.283	न्यून
15	बाई	75	15	15	45	15	30	195	0.65	मध्यम
16	बाँधु	75	30	30	45	30	15	225	0.75	मध्यम
17	बाह्रविस	75	30	30	45	30	15	225	0.75	मध्यम
18	विच्छया	50	15	15	45	15	15	155	0.517	न्यून
19	बुढिगंगा	75	45	15	45	45	0	225	0.75	मध्यम
20	मानाकोट	75	15	0	45	15	0	150	0.5	न्यून

21	मार्तडी	75	45	45	45	45	30	285	0.95	उच्च
22	रुगीन	50	30	15	45	30	15	185	0.617	मध्यम
23	साप्पाटा	75	15	15	45	30	15	195	0.65	मध्यम

